

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.

www.

www.

www.

Ghaemiyeh

.com

.org

.net

.ir

آثار و برکات روزه داری

در شبیه نیر و نیامت

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آثار و برکات روزه‌داری در دنیا، قبر، قیامت: شامل آیات، روایات، تاریخ، تفسیر، قصص و حکایات

نویسنده:

محمد جواد مهری

ناشر چاپی:

رواق دانش

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۱۱	آثار و برکات روزه داری در دنیا، قبر، قیامت: شامل آیات، روایات، تاریخ، تفسیر، قصص و حکایات
۱۱	مشخصات کتاب
۱۱	اشاره
۱۴	شناسنامه کتاب
۱۵	فهرست مطالب
۲۳	پیشگفتار
۲۹	فصل اول: اهمیت روزه در قرآن
۲۹	اشاره
۳۱	اهمیت روزه در قرآن
۳۱	اشاره
۳۱	آیه اول:
۳۴	آیه دوم:
۳۵	توضیح:
۳۶	آیه سوم:
۳۷	توضیح:
۳۹	پیام ها و نکته ها:
۴۳	فصل دوم: اهمیت روزه در روایات
۴۳	اشاره
۴۵	اهمیت ماه رمضان
۴۵	اشاره
۵۱	الف - فضائل و برکات ماه رمضان
۵۱	حدیث اول:
۵۱	حدیث دوم:

۵۲ حدیث سوم:

۵۲ حدیث چهارم:

۵۳ حدیث پنجم:

۵۴ حدیث ششم:

۵۵ حدیث هفتم:

۵۵ حدیث هشتم:

۵۶ حدیث نهم:

۵۶ حدیث دهم:

۵۷ حدیث یازدهم:

۵۷ ب - ثواب و برکات روزه‌داری -

۵۷ حدیث اول:

۵۷ حدیث دوم:

۵۸ حدیث سوم:

۵۸ حدیث چهارم:

۵۹ حدیث پنجم:

۵۹ حدیث ششم:

۶۰ حدیث هفتم:

۶۰ حدیث هشتم:

۶۰ حدیث نهم:

۶۰ حدیث دهم:

۶۱ حدیث یازدهم:

۶۱ حدیث دوازدهم:

۶۱ حدیث سیزدهم:

۶۱ حدیث چهاردهم:

۶۲ حدیث پانزدهم:

۶۲ حدیث شانزدهم:

۶۲	حدیث هفدهم:
۶۲	حدیث هجدهم:
۶۳	حدیث نوزدهم:
۶۳	حدیث بیستم:
۶۳	حدیث بیست و یکم:
۶۴	ج - آفات روزه
۶۴	حدیث اول:
۶۴	حدیث دوم:
۶۴	حدیث سوم:
۶۴	حدیث چهارم:
۶۵	حدیث پنجم:
۶۵	حدیث ششم:
۶۶	حدیث هفتم:
۶۶	حدیث هشتم:
۶۷	حدیث نهم:
۶۷	حدیث دهم:
۶۸	حدیث یازدهم:
۶۸	حدیث دوازدهم:
۶۹	فصل سوم: آثار و فوائد روزه داری
۶۹	اشاره
۷۱	آثار و فواید روزه داری
۷۱	اشاره
۷۱	۱- آثار معنوی و تربیتی
۷۳	۲- تأثیر خانوادگی
۷۳	۳- آثار اجتماعی
۷۵	۴- آثار اقتصادی

۷۷	۵- آثار بهداشتی
۷۷	اشاره
۸۲	۱. تقویت اراده
۸۳	۲. عزت نفس
۸۴	۳. صبر و حلم
۸۵	۴. فروتنی و تواضع
۸۶	۵. دوری از گناهان
۸۶	۶. کم خوری
۸۶	۷. همدردی با محرومان
۸۷	۸. زیاد شدن تضرع و خشوع
۸۷	۹. تقویت حافظه
۸۹	فصل چهارم: وظائف روزه داران در ماه رمضان
۸۹	اشاره
۹۱	وظایف روزه داران در ماه مبارک رمضان
۹۱	الف - دعا و مناجات
۹۵	ب - توبه و استغفار
۹۸	ج - تلاوت قرآن
۱۰۱	د - عبادت و بندگی
۱۰۴	ذ - افطاری دادن
۱۰۸	ر - رسیدگی به مستمندان
۱۱۰	و - صلّه رحم
۱۱۲	ز - دوری از گناهان
۱۱۵	فصل پنجم: متفرقات
۱۱۵	اشاره
۱۱۷	اهمیت شب قدر در آیات و روایات
۱۲۴	وظایف مهمه در لیالی قدر

- عید فطر و زکات فطره ۱۳۲
- روز جهانی قدس ۱۳۷
۱. تاریخچه فلسطین ۱۳۷
۲. تشکیل دولت غاصب اسرائیل ۱۳۸
۳. یهود در قرآن ۱۴۰
۴. انتفاضه ۱۴۳
۵. روز قدس ۱۴۵
- فصل ششم: روزه در قصص و حکایات ۱۴۹
- اشاره ۱۴۹
- عبادت علی (علیه السلام) در شب های رمضان ۱۵۱
- روزه پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) و امیرالمؤمنین (علیه السلام) ۱۵۱
- نجات از عذاب، بخاطر حرمت ماه رمضان ۱۵۲
- نفرین علی (علیه السلام) در شب نوزدهم رمضان ۱۵۲
- قرائت هزار مرتبه سوره قدر در شبهای رمضان ۱۵۴
- آخرین ماه رمضان امام خمینی (رحمه الله علیه) چگونه گذشت ۱۵۵
- برنامه های امام خمینی (رحمه الله) در ماه رمضان ۱۵۶
- سه روز، روزه برای دفع زلزله ۱۵۷
- ثواب ختم قرآن در ماه رمضان ۱۵۸
- روزه برای دیدار امامان ۱۵۹
- روزه و نشانه های شیعه ۱۶۰
- شهید رجائی و روزه های خالصانه ۱۶۱
- حالات سید مهدی قزوینی در ماه رمضان ۱۶۳
- افطار علامه طباطبائی (رحمه الله علیه) ۱۶۴
- ای موسی، روزه سیر از آتش جهنم است ۱۶۵
- گندم مرغوب از جانب خداوند برای محقق اردبیلی ۱۶۶
- ادراک شب قدر ۱۶۷

- ۱۶۸ غش کرد، او را از حرم بیرون آوردند
- ۱۶۸ گریه های شبانه شهید رجائی
- ۱۶۹ روزه مؤسس حوزه علمیه قم
- ۱۷۰ حتی یک روز هم، روزه ام را نخورده ام
- ۱۷۰ شفای مرض، بخاطر احترام ماه رمضان
- ۱۷۲ شبهای رمضان علامه طباطبائی (رحمه الله)
- ۱۷۲ نذر عجیب آیت الله العظمی بروجردی (رحمه الله)
- ۱۷۳ چگونه روزه است، زنی که غیبت می کند!!
- ۱۷۴ طنطاوی شش سال روزه
- ۱۷۵ رضای خدا در روزه گرفتن است
- ۱۷۵ چگونه روزه داری، در حالی که فحاشی می کنی
- ۱۷۶ میرزای شیرازی بزرگ (رحمه الله)
- ۱۷۷ حاج آقا حسین قمی (رحمه الله)
- ۱۷۹ کتابنامه
- ۱۸۲ درباره مرکز

آثار و برکات روزه داری در دنیا، قبر، قیامت: شامل آیات، روایات، تاریخ، تفسیر، قصص و حکایات

مشخصات کتاب

سرشناسه : مهری، محمدجواد، - 1326

عنوان و نام پدیدآور : آثار و برکات روزه داری در دنیا، قبر، قیامت: شامل آیات، روایات، تاریخ، تفسیر، قصص و حکایات/ محمدجواد مهری کرمانشاهی

مشخصات نشر : قم: رواق دانش، 1380.

مشخصات ظاهری : ص 143

شابک : 964-92961-4-45000xریال ؛ 964-92961-4-45000xریال

یادداشت : کتابنامه: ص. 143 - 142؛ همچنین به صورت زیرنویس

موضوع : روزه

روزه -- جنبه های قرآنی

روزه -- احادیث

رده بندی کنگره : BP188/م 2785 1380

رده بندی دیویی : 297/354

شماره کتابشناسی ملی : م 81-19501

اطلاعات رکورد کتابشناسی : رکورد کامل

خیراندیش دیجیتال : انجمن مددکاری امام زمان (عج) اصفهان

ص: 1

اشاره

آثار و برکات روزه داری در دنیا، قبر و قیامت

شامل:

آیات، روایات، تاریخ، تفسیر، حکایات

محمد جواد مهري

ص: 3

* نام کتاب: آثار و برکات روزه داری در دنیا، قبر و قیامت

* مؤلف: محمدجواد مهري

* ناشر: انتشارات رواق دانش

* چاپ: دانش، 6616126

* نوبت و تاريخ چاپ: اول/ تابستان 80

طرح روی جلد: قم - خدمات کامپیوتری رضا

شمارگان: 3000 نسخه

قیمت: 3000 تومان

کلیه حقوق محفوظ و مخصوص مؤلف می باشد.

شابک: 964-92961-4-x

ISBN: 964-92961-4-x

مرکز پخش: قم - خاکفرج - کوچه 75 - تلفن 6616127

ص: 4

فهرست مطالب

پیشگفتار ... 13

فصل اول: اهمیت روزه در قرآن

اهمیت روزه در قرآن ... 21

آیه اول: ... 21

آیه دوم: ... 24

توضیح: ... 25

آیه سوم: ... 26

توضیح: ... 27

پیامها و نکته ها: ... 29

فصل دوم: اهمیت روزه در روایات

اهمیت ماه رمضان ... 35

الف - فضائل و برکات ماه رمضان ... 41

حدیث اول: ... 41

حدیث دوم: ... 41

حدیث سوم: ... 42

حدیث چهارم: ... 42

حدیث پنجم: ... 43

حدیث ششم: ... 44

ص: 5

حدیث هفتم: ... 45

حدیث هشتم: ... 45

حدیث نهم: ... 46

حدیث دهم: ... 46

حدیث یازدهم: ... 47

ب - ثواب و برکات روزه داری ... 47

حدیث اول: ... 47

حدیث دوم: ... 47

حدیث سوم: ... 48

حدیث چهارم: ... 48

حدیث پنجم: ... 49

حدیث ششم: ... 49

حدیث هفتم: ... 50

حدیث هشتم: ... 50

حدیث نهم: ... 50

حدیث دهم: ... 50

حدیث یازدهم: ... 51

حدیث دوازدهم: ... 51

حدیث سیزدهم: ... 51

حدیث چہار دہم: ... 51

حدیث پانزدہم: ... 52

حدیث شانزدہم: ... 52

حدیث ہفدہم: ... 52

حدیث ہجدہم: ... 52

حدیث نوزدہم: ... 53

حدیث بیستم: ... 53

حدیث بیست و یکم: ... 53

ج - آفات روزہ ... 54

حدیث اول: ... 54

حدیث دوم: ... 54

حدیث سوم: ... 54

حدیث چہارم: ... 54

حدیث پنجم: ... 55

حدیث ششم: ... 55

حدیث ہفتم: ... 56

حدیث ہشتم: ... 56

حدیث نہم: ... 57

حدیث دہم: ... 57

حدیث یازدهم: ... 58

حدیث دوازدهم: ... 58

فصل سوم: آثار و فوائد روزه داری

آثار و فواید روزه داری ... 61

1- آثار معنوی و تربیتی ... 61

2- تأثیر خانوادگی ... 63

3- آثار اجتماعی ... 63

4- آثار اقتصادی ... 65

5- آثار بهداشتی ... 67

تقویت اراده ... 72

عزت نفس ... 73

صبر و حلم ... 74

فروتنی و تواضع ... 75

دوری از گناهان ... 76

کم خوری ... 76

همدردی با محرومان ... 76

زیاد شدن تضییع و خشوع ... 77

تقویت حافظه ... 77

فصل چهارم: وظائف روزه داران در ماه رمضان

ص: 8

وظایف روزه داران در ماه مبارک رمضان... 81

الف - دعا و مناجات... 81

ب - توبه و استغفار... 85

ج - تلاوت قرآن... 88

د - عبادت و بندگی... 91

ذ - افطاری دادن... 94

ر - رسیدگی به مستمندان... 98

و - صله رحم... 100

ز - دوری از گناهان... 102

فصل پنجم: متفرقات

اهمیت شب قدر در آیات و روایات... 107

وظایف مهمه در لیالی قدر... 114

عید فطر و زکات فطره... 122

روز جهانی قدس... 127

تاریخچه فلسطین... 127

تشکیل دولت غاصب اسرائیل... 128

یهود در قرآن... 130

انتفاضه... 133

روز قدس... 135

ص: 9

- 141 ... عبادت علی (علیه السلام) در شبهای رمضان ...
- 141 ... روزه پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) و امیرالمؤمنین (علیه السلام) ...
- 142 ... نجات از عذاب، بخاطر حرمت ماه رمضان ...
- 142 ... نفرین علی (علیه السلام) در شب نوزدهم رمضان ...
- 143 ... در ایستگاه چهارم پل صراط، از روزه سؤال میشود ...
- 144 ... قرائت هزار مرتبه سوره قدر در شبهای رمضان ...
- 145 ... آخرین ماه رمضان امام خمینی (رحمه الله) چگونه گذشت ...
- 146 ... برنامه های امام خمینی (رحمه الله) در ماه رمضان ...
- 147 ... سه روز، روزه برای دفع زلزله ...
- 148 ... ثواب ختم قرآن در ماه رمضان ...
- 149 ... روزه برای دیدار امامان ...
- 150 ... روزه و نشانه های شیعه ...
- 151 ... شهید رجائی و روزه های خالصانه ...
- 153 ... حالات سید مهدی قزوینی در ماه رمضان ...
- 154 ... افطار علامه طباطبایی (رحمه الله) ...
- 155 ... ای موسی، روزه سپر از آتش جهنم است ...
- 156 ... گندم مرغوب از جانب خداوند برای محقق اردبیلی (رحمه الله) ...
- 157 ... برنامه های روزانه شیخ انصاری (رحمه الله) ...

غش کرد، او را از حرم بیرون آوردند... 158

گریه های شبانه شهید رجائی... 158

روزه مؤسس حوزه علمیه قم... 159

حتی یک روز هم، روزهام را نخوردهام... 160

شفای مرض، بخاطر احترام ماه رمضان... 160

شبهای رمضان علامه طباطبائی (رحمه الله)... 162

نذر عجیب آیت الله العظمی بروجردی (رحمه الله)... 162

چگونه روزه است، زنی که غیبت میکند!!... 163

طنطاوی شش سال روزه... 164

رضای خدا در روزه گرفتن است... 165

چگونه روزه داری، در حالی که فحاشی میکنی... 165

میرزای شیرازی بزرگ (رحمه الله)... 166

حاج آقا حسین قمی (رحمه الله)... 167

کتابنامه... 169

ضروریترین وظیفه‌ی انسان، در اسلام خودسازی در پرتو خداشناسی است، مسلمان باید خویشتن خویش را چنین که «بایسته» است بسازد، نه آن طور که امیال و هوس‌هایش «خواسته» است. و اسلام مکتبی است که این «بایستگی» را به مسلمان می‌آموزد و با احکام خود، او را به سوی «چنان بودنی» که شایسته مقام انسان است، سوق می‌دهد.

آئین مقدس اسلام و مجموعه احکام حیات بخش آن، برای رهانندن انسان از دام خواسته‌های حقیر جسمانی و حیوانی است؛ چرا که تا عقاب جان آدمی را از دام شهوت و هوس، و قید و بند نیازهای زمینی نرهد، هرگز به فراز قرب حق و به اوج‌های آسمانی پر نمی‌کشد.

اسلام پیروان خویش را در هر گوشه از زندگی، و در کشاکش نیازها و خواست‌ها، به سوی همین وارستگی از بندهای حیوانی و آراستگی به فضایل نفسانی فرا می‌خواند، و احکام آن در هر زمینه مسلمان را به سوی همین هدف برتر می‌برد.

ما مسلمانان اگر برآستی، و نه تنها در سخن که در عمل نیز، پیرو

اسلام باشیم، و دستورات این آیین آسمانی را آن چنان که هست و باید بکار بندیم، بی تردید به قله های فرازمند معنویت انسانی نائل می آئیم؛ همچنان که سلمان ها و ابوذرها، مقدادها و عمارها، و چهره های بسیاری از این دست نائل آمدند؛ و می دانیم که آن نامداران تاریخ انسان که مسلمانان واقعی عصر خویش می بودند، در تمام ابعاد انسانیت خویش اسوه و نمونه بودند. در صفا و صمیمیت چون سرچشمه های روشن آب، پاک و زلال، و در میدان مبارزه با مشکلات و نبرد با ناراستی ها، چون کوه نستوه و استوار، و در دانش و اندیشه، چون دریا پر موج و ژرف، و در مناعت و بی نیازی از غیر خدا، چون آسمان بلند و برافراشته بودند.

آری دستورات اسلام، در عین سادگی و شیرینی، چون صیقلی است که جان مسلمان را جلا می دهد، و چون اسلحه ای بُرنده در نبرد با هر چه جان را زمین گیر و جامعه را منحط و ناتوان می سازد، بکار می آید...

پرورش اسلام، برق ثروت را در چشم مسلمان حقیر می سازد، و هیبت مرگ را از اندیشه ی او می رباید، و براستی شگفت آور است که شربت مرگ که در ذائقه ی هر جاننداری تلخ ترین طعم را دارد، در ذائقه ی ایمان مسلمان گوارا می شود.

و دیدیم که با تکیه بر اسلام و شهادت، چگونه ملتی ناتوان و غارت شده و اسیر، با فریاد تکبیر بر جهان شورید، و خواب خوش

جهان خواران را چنان برآشفست که هنوز از حیرت و شگفتی آنچه واقع شده است، نرهیده اند!

حس خودخواهی، دلبستگی به خویش، پیروی از هوس ها، لذت جوئی و پای بندی به خور و خواب و شهوت تن، بندهایی است که انسان ها را خوار و بی مقدار می سازد، و تا سر حد حیوانی فرود می آورد، و اسلام با یک یک احکام خویش، بیش از هر چیز، شکننده ی این بندهاست و رساننده ی جان ها.

روزه، یکی از احکام انسان ساز اسلام است که آگاهی از همه فواید، و پی بردن به فلسفه کامل آن؛ همچون سایر احکام الهی، برای انسان عادی ممکن نیست.

یکی از موارد فروع دین روزه است. روزه؛ چشمه رحمت الهی را در وادی دل انسان های حق طلب جاری می کند. مانده های آسمانی را بر سفره دل انسان های روزه دار، می چیند.

روزه، در میدان صبر و بردباری، روح انسان را استوار می سازد و ظلمت خودخواهی و خودمحوری را مبدل به نورانیت و تواضع و ایثار می نماید.

روزه، نجات دهنده گناهکاران پشیمان، از دهانه دوزخ است و شوق به خوبی ها و سبقت در حسنات را در وجود انسان می پروراند.

روزه، پاک کننده چهره دل، از غبار گناه و لغزش است و پلی است که انسان را از رودخانه مسموم هوای نفس عبور داده، به ساحل

روزه، فریضه ای است که مسلمان را از غرق شدن در ماده گرایی و حرص و آز، برای لذت های مادی، و مسابقه برای مصرف و تن پروری می رهند و به او می آموزد که به فکر دیگران باشد و بر خواهش های جسمانی خویش مسلط گردد.

روزه، موجب تزکیه جسم و جان، و پالایش روح و روان و تقرب و نزدیکی بنده به سوی حق تعالی می گردد. روزه چراغ معرفت و آگاهی را در درون بر می افروزد:

اندرون از طعام خالی دار *** تا در آن نور معرفت بینی

روزه، و بویژه روزه یکماهه رمضان موجب می شود که حکومت شهوات و امیال شیطانی جای خود را به حکومت تقوی و پیروی از دستورات الهی بدهد. و تیرگی هوس ها و شهوات در جان آدمی به نورانیت و روشنی باطن تبدیل شود.

لذا جهت نیل به آثار و برکات ماه رمضان و روزه داری و تهیه زاد و توشه ای برای سفر آخرت و حرکت به سوی انسانی خداگونه شدن و رسیدن به اخلاق الهی در کلاس رمضان، بر آن شدیم که مجموعه ای از آیات و روایات و حکایاتی از اولیاء خدا، پیرامون فضائل و برکات روزه در دنیا و آخرت جمع آوری نموده و تقدیم علاقه مندان نمائیم.

در پایان ثواب این نوشته را محضر حضرت ولی الله الاعظم امام

زمان روحی فدا (عجل الله تعالى فرجه الشريف) و نائب بر حقش امام خمینی (رحمه الله) و به ارواح مقدّسه تمامی شهیدان انقلاب اسلامی تقدیم می دارم؛ امید است که مورد قبول حضرت احدیت قرار بگیرد.

قم مقدّس عُشّ آل محمد (صلی الله علیه و آله وسلم) الی الی الله محمدجواد مهری

1380/5/4 سالروز ولادت حضرت زینب (علیها السلام)

ص: 17

فصل اول: اهمیت روزه در قرآن

اشاره

ص: 19

اشاره

احکام روزه ماه رمضان، خلال آیاتی در سوره بقره به اجمال تعیین شده و در چند آیه از سوره های دیگر، به اقسام روزه اشاره ای رفته است.

آیات دال بر روزه ماه رمضان، همه در سوره بقره نزدیک به یکدیگر ترتیب یافته است که عبارتند از:

آیه اول:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ. (1)

ای افرادی که ایمان آورده اید روزه بر شما نوشته شده (واجب شده است)، همانگونه که بر کسانی که قبل از شما بودند، نوشته شده بود، تا پرهیزگار شوید.

توضیح:

به نظر مفسران و دانشمندان علوم قرآنی، آیاتی که با خطاب "يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا" هستند، در مدینه نازل شده اند و جزو آیات و

ص: 21

سوره های مدنی می باشند. فرمان روزه نیز همچون دستور جهاد و پرداخت زکات در سال دوم هجرت صادر شد. (1)

در آیه مورد بحث، به بیان دیگر از احکام الهی که از مهمترین عبادات محسوب می شود می پردازد و آن روزه است. برای اینکه احساسات مؤمنان را به نفع این حکم تحریک کند و آنها را آماده پذیرش آن قرار دهد، در آغاز مؤمنان را با این خطاب مفتخر می سازد " ای کسانی که ایمان آورده اید".

و به تعبیر امام صادق (علیه السلام) لذت این خطاب، سختی روزه گرفتن را از بین می برد، سپس تشریح حکم روزه را اعلام می دارد، آنگاه جهت کاستن از سختی آن، اظهار می دارد که روزه گرفتن بر امت های پیشین هم واجب بود.

طبق تحقیق، روزه در میان تمام امت های گذشته به نحوی وجود داشته و حتی بت پرستان نیز برای تقرب به بت های خود، گاهی روزه می گرفتند و هم اکنون در میان بت پرستان هندوستانی روزه گرفتن در مواقع خاصی موسوم است. یهود و نصاری و صابئین نیز برای خود نوعی روزه داشته اند، در تورات و انجیل کنونی در مواردی روزه

ص: 22

داری تحسین شده و از روزه گرفتن موسی و عیسی سخن به میان آمده است و در قرآن داستان نذر حضرت مریم آمده که نذر کرده روزه بگیرد:

فَقُولِي إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا فَلَنْ أُكَلِّمَ الْيَوْمَ إِنْسِيًّا. (1)

پس بگو من برای خدا روزه نذر کرده ام، پس امروز با هیچ کس حرف نمی زنم.

البته روزه مریم، روزه صمت (سکوت) بود؛ یعنی از حرف زدن با مردم امساک کرده بود. ولی به هر حال، آن هم نوعی روزه داری است، ولی آنچه در تورات و انجیل آمده، روزه به معنای امساک از خوردن و آشامیدن است. (2)

در پایان آیه با یک عبارت کوتاه، فلسفه مهم روزه داری را بیان می کند و آن اینکه روزه باعث ایجاد تقوا در انسان می شود. انسان روزه دار با امساک از لذت های جسمی که به خاطر خدا خود را از آنها محروم می کند، نوعی تمرین برای تسلط بر نفس و خواهش های آن انجام می دهد و چون یک ماه این تمرین ها را تکرار کرد،

ص: 23

1- سوره مریم/26.

2- تورات ، سفر تثئیه، باب 9، آیه 9؛ انجیل متی، باب 4، آیه 2.

در وجودش ملکه تقوا و خویشتن داری ایجاد می شود، او دیگر به آسانی می تواند از ارتکاب گناه و خوردن مال دیگران و تجاوز به حقوق مردم، هرچند که به نفع او باشد، پرهیز کند و بر نفس خود تسلط یابد و در جهت حفظ خود از معصیت، اراده ای نیرومند داشته باشد. (1)

آیه دوم:

أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ. (2)

چند روز معدودی را (باید روزه بدارید) و کسانی که از شما بیمار یا در سفر باشد، پس (به همان تعداد) از روزهای دیگری (را بجای آن روزه بگیرد) و بر کسانی که قدرت انجام آن را ندارند (همچون بیماران مزمن و پیرمردان و پیرزنان) لازم است كفاره بدهند، مسکینی را اطعام کنند، و کسی که کار خیر کند (بیش از مقدار، طعام مسکین بدهد)، برای او بهتر است، روزه گرفتن برایتان بهتر است، اگر بدانید.

ص: 24

1- تفسیر کوثر، ج 1، ص 450.

2- سوره بقره/ 184.

پس از بیان حکم و فلسفه روزه در آیه قبل، برای کاستن از سنگینی روزه، چند دستور دیگر را در این زمینه بیان می فرماید:

1. چنان نیست که مجبور باشید، تمام سال یا قسمت مهمی از آن را روزه بگیرید، بلکه چند روز معدودی را باید روزه بدارید.

2. هر کس از شما مریض یا مسافر بود، از این حکم معاف است. و روزه بر او نیست و باید بعد از ماه رمضان، به تعداد ایّامی که روزه نبود، قضا کند.

3. کسانی که توانایی و طاقت روزه گرفتن را ندارند، مانند بیماران و سالمندان و زنان باردار و شیرده، چنین افرادی روزه خود را بخورند، ولی در مقابل آن فدیّه و کفاره بدهند، میزان فدیّه ای که باید بدهند، سیر کردن یک فقیر به جای یک روز است، اما اگر کسی بخواهد در عوض یک روز، عده ای بیش از یک نفر گرسنه را سیر کند، بهتر است.

البته آیه از اینکه این افراد در صورت توانایی، روزه خود را هم قضا بکنند ساکت است، ولی در فقه چنین است که در صورت پیدا کردن قدرت بر روزه، باید روزه خود را قضا کنند. (1)

4. در پایان آیه، دوباره یادآوری می شود که روزه گرفتن برای شما بهتر است. و اگر میزان و اندازه این خیر و خوبی دانسته شود؛ هیچ کس آرزو نمی کند که ای کاش، من هم سالمند بودم و به جای روزه گرسنه ای را سیر می کردم. (2)

آیه سوم:

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ. (3)

(آن چند روز معدود) ماه رمضان است، ماهی که قرآن برای راهنمایی مردم، همراه با دلایل روشن از هدایت و جداکننده حق از باطل در آن نازل شده است، پس هر کس این ماه را دریابد؛ باید

ص: 26

1- تفسیر کوثر، ج 1، ص 452.

2- تفسیر نور، ج 1، ص 368.

3- سوره بقره/185.

روزه بگیرد و آن کس که مریض و یا مسافر باشد؛ روزهای دیگری را به جای آن روزه بگیرد، خداوند راحتی برای شما می خواهد؛ نه زحمت و سختی را، هدف این است که شما، تعداد این روزها را تکمیل کنید و خدا را بر اینکه شما را هدایت کرده، بزرگ بدارید، شاید شکرگذاری کنید.

توضیح:

پس از بیان حکم و فلسفه روزه و اینکه روزه گرفتن در چند روز معین است، اینک آن روزها را تعیین می کند و می فرماید:

آن روزهای معدود عبارتند از ایام ماه رمضان که دارای امتیاز ویژه ای است، ماه رمضان ماه خداست و دارای فضیلتی است که ماه های دیگر، آن فضیلت را ندارند.

زمان و مکان به خودی خود، دارای هیچ فضیلتی نیست، بلکه این حوادث مهم است که به زمان و مکان امتیاز می دهد.

در این آیه خداوند علت فضیلت ماه رمضان را بیان می کند و آن اینکه قرآن کریم در این ماه نازل شده است و ضمناً چند صفت از اوصاف برجسته قرآن را بیان می کند.

یکی اینکه قرآن هدایتگر است و انسان ها را، به راه راست و درست رهنمون می شود، دیگر اینکه نشانه های روشنی از هدایت و

فرمان در آن است، یعنی قرآن ضمن اینکه بشر را هدایت می کند، به او قدرت تشخیص هم می دهد و انسان بوسیله قرآن می تواند حق را از باطل و راه را از چاه تشخیص بدهد و به حقیقت دست یابد. (1)

در این آیه پس از بیان مطلب فوق؛ یک بار دیگر این حکم را تکرار می کند که اگر کسانی مریض باشند و یا در سفر باشند، در روزهای دیگری روزه بگیرند، این تکرار برای تأکید است؛ چون با توجه به فوایدی که برای روزه و امتیازاتی که برای ماه رمضان گفته شد، ممکن بود کسانی به خاطر درک این فضیلت، باز در حال بیماری و سفر هم روزه می گرفتند، لذا یکبار دیگر به آن ها یادآوری می شود که مریض و مسافر باید روزه خود را بخورند و در روزهای دیگری آن را قضا کنند، چون خداوند می خواهد کار را بر مردم آسان کند و سخت گیری نباشد.

در پایان، آیه شریفه به سه مطلب اشاره می کند و اشعار می دارد که خداوند احکام روزه را برای شما بیان نمود تا شما چند کار را انجام دهید: (2)

ص: 28

1- تفسیر کوثر، ج 1، ص 453.

2- تفسیر کوثر، ج 1، ص 454.

نخست:

اینکه تعداد روزهای، روزه داری را تکمیل کنید و اگر به علت بیماری و سفر، روزه خود را خورده اید، به تعداد آن روزها، در ایام دیگر، روزه بگیرید.

دوم:

خدا را به خاطر این هدایتی که کرد، تکبیر بگویید و بزرگ بدارید و شاید این، اشاره به تکبیرهای نماز عید فطر باشد که پس از پایان ماه رمضان خوانده می شود و نیز تکبیرهایی که مستحب است بعد از نمازهای واجب در روزه عید فطر گفته شود.

سوم:

اینکه خدا را سپاسگزار باشید، که این حکم مهم را به شما بیان کرد و شما از این نعمت استفاده خواهید نمود.

پیام ها و نکته ها:

*پیام ها و نکته ها: (1)

1. از شیوه های تبلیغ آن است که دستورات مشکل را آسان جلوه دهد، مثلاً در آیه 183 سوره بقره می فرماید:

ص: 29

1- تفسیر نور، ج 1، ذیل آیات مورد بحث.

این فرمان روزه مختص شما مسلمانان نیست، در امت های پیشین هم این قانون عمل می شد.

2. از شیوه های دیگر، بازگوئی آثار و نتایج دعوت است، اگر مردم نتیجه کاری را بدانند، در انجام آن نشاط بهتر و بیشتر از خود نشان می دهند (لعلکم تتقون).

3. تسلیم فرمان خدا بودن، ارزش واقعی است، اگر دستور روزه گرفتن داده است، باید روزه گرفت و اگر حکم افطار کردن است، باید روزه را شکست، که در آیه 184 به آن اشاره شده است.

4. اسلام برای هر فرد، در هر شرایطی، قانون مناسب خودش را دارد و در آیه 184، حکم مسافران، بیماران و سالمندان بیان شده است.

5. روزه گرفتن، اگر زحمت دارد، خیال نکنید که فقط برای فشار به شما یا اظهار قدرت خدایی است، نه، اگر توجه کنید خیر و خوبی آن به خود شما بر می گردد.

6. اسلام دین آسانی است و بنای اسلام بر سهولت و عدم سخت گیری است، مثلاً اگر وضو گرفتن مشکل است، تیمم را

جایگزین می کند، در این جا هم ، کسانی که نمی توانند روزه بگیرند، می توانند در خارج از ماه رمضان قضای آن را بجا آورند و یا فدیة دهند که در آیه 185 و 184 به آن اشاره شده است.

7. ارزش ماه رمضان، به خاطر نزول قرآن است، ارزش انسان ها نیز می تواند به مقداری باشد که روح قرآن در آنها نفوذ کرده باشد.

8. ماه رمضان با توجه به قداست هایی که در آن است، بهترین ماه خداست؛ رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) در جمعه آخر ماه شعبان خطبه مفصلی در عظمت ماه رمضان ایراد کرده اند که در بعضی از تفاسیر و کتب روائی آمده است. [\(1\)](#)

ص: 31

1- بحار الانوار، ج 96، ص 356.

فصل دوم: اهمیت روزه در روایات

اشاره

ص: 33

رمضان در مکتب پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم)؛ ماه ضیافت خداست، در این مهمانی بزرگ الهی میزبان خداوند است، و بندگان مؤمن او مهمان این دعوت الهی، و ریاضت و زهد و مجاهده نفسانی و تقوا وسائل پذیرایی آن.

و این سخن از پیام آور مکتب الهی است که: «دُعِيتُمْ إِلَى ضِيَاةِ اللَّهِ» رمضان ماهی است که شما را در آن بسوی ضیافت خدا خوانده اند و شما در آن از اهل کرامت خدا گردیده اید.

لذا یکی از تفاوت های عمده ضیافت الهی، با ضیافت مردمی در این است که در ضیافتی که از جانب مردم صورت می گیرد. محور، دعوت بسوی طعام است و بهره بردن از آنچه هست.

اما در ضیافت الهی، محور؛ تقوی و ریاضت و مبارزه نفسانی با شهوات و امیال شیطانی است.

که از جمله ویژگی های آن، بودن و نخوردن و قدرت داشتن و گناه نکردن و بر خواهش های دل «نه» گفتن است.

که، تسلط بر نفس را تقویت می کند و بدون این هم، نمی توان به وارستگی از خود و رسیدن به مقام قرب الی الله رسید.

آری رمضان، ماه قرب است. ماه گریز از خویشتن خویش و التجاء به پروردگار.

این مقام قرب حق تعالی است که تمامی انبیاء الهی و هم بندگان مخلص خداوند، آرزوی رسیدن به آن را داشتند:

وَ أَنْزَلْنَا أَبْصَارَ قُلُوبِنَا بِضِيَاءِ نَظَرِهَا إِلَيْكَ حَتَّى تَخْرُقَ أَبْصَارُ الْقُلُوبِ حُجَبَ الثُّورِ فَتَصِلَ إِلَى مَعْدِنِ الْعِظْمَةِ ...

و چشمان دل‌مان را جلوه ای از عنایت خود روشن فرمای، تا پرده های نور را بدرد و به سرچشمه عظمت برسد.

که این، فرازی از مناجات تمامی ائمه معصومین علیهم السلام است که با آن پروردگار خود را می خواندند و در مقام معرفه الله فانی می گشتند.

لذا وارد شدن در وادی فیض الهی، لیاقت و شایستگی می خواهد.

آیا راه رشد و تزکیه و عوامل «فلاح» و علل «فجور» را می دانی؟

دنیای «تو در تو» و شگفت «دل» را گشته ای؟

آیا «نفس» هزار چهره را شناخته ای، تا با هر نقابی که بر نفسانیت می زند و پیش می آید، آن را بشناسی و از هر جا حمله آورد، به ضد حمله بپردازی و هرگاه زهر ریخت، پادزهر بکاربری؟

«رمضان» برای سلوک این راه است.

برای هجرت درونی است. برای سیر در دنیای باطن است.

برای مرور بر نفسانیات و اخلاقیات است.

برای آن است که ملکات نفسانی را در جان خویش پرورش دهی.

برای آن است که ارزش های متعالی را، در عمق وجود خویش جای دهی و پدید آوری.

برای آن است که «اخلاق»، جزو بافت درونی تو شود. نه حرکت خشک بیرونی.

اگر دل را در اختیار صالحات گذاشتی، اگر مشوق به خیر و تقوا و عشق به الله را در دل مشعل ساختی، دیگر «حسنات» و «صالحات»، جریان زلالی می شود که خود به خود از آن سرچشمه می جوشد و از درون به بیرون سرایت می کند و از «قلب» به «اندام» می رسد، و از «دل» بر «دیده» تأثیر می گذارد.

اگر به دیدار رمضان می روی، که لقاء خداوند نیز می باشد، باید چهره جان را هم بیارائی و «جمال باطن» را هم داشته باشی.

رمضان، موسم «عبادت» و عبادت، غذای روح است.

رمضان، فصل مناجات و دعاست.

و دعا، نردبان تعالی جان است.

ص: 37

رمضان، دوره تزکیه، تهذیب، تربیت، ساختن، مقاومت کردن، تحمل نمودن و چشیدن است.

ایام عفاف، کنترل، امساک، توجه به خدا و تقرب به پروردگار است.

دریغ...! که این فرصت بگذرد و کاری نکنی که خدا را از خویشتن راضی کنی.

که اگر این صفت در انسان تجلی نکند، هرگز به آن سرچشمه نور نخواهد رسید.

بنابراین محور ضیافت خدای تبارک و تعالی دعوت و لذات معنوی و روحانی و وارستگی کامل از بت های درونی می باشد که رسیدن به این مقامات عالیه، مقدمه ورود به معدن عظمت الهی است.

و لذا باید تمامی حجاب های ظلمانی به حجاب های نورانی تبدیل گردد، تا لیاقت ورود به این بهشت الهی نصیب سالک الی الله شود.

اما کسی که هنوز نتوانسته است، این زنجیر های وابستگی درونی و این حجاب های تاریک نفسانی را کنار بزند و توجه اش را از عالم طبیعت به عالم روحانیت منعطف گرداند و حتی هیچ گاه توان خود

را در جهت تهذیب نفس بکار نینداخته است؛ در اسفل السافلین که آخرین درجه حجب ظلمانیست قرار می گیرد: ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ
السَّافِلِينَ. (1)

در صورتی که خدای تبارک و تعالی انسان را در عالی ترین مقام آفریده است: لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ. (2)

رمضان دعوتی است معنوی و تو مهمان عرش خدائی. مگر نه اینکه مهمان باید به دلخواه صاحب خانه رفتار کند؟

مگر نه اینکه هر چه را میزبان آورد، باید تناول کرد و هر جا که او گفت، آر مید؟!...

تو اینک، در کجای جهانی؟ و جایگاه تو در پهنه خلقت کجاست؟

برای چه آمده ای؟ از کجا آمده ای و به کجا خواهی رفت؟

تا کجا می توانی پرواز کنی و با کدام بال و پر، سوی کدام مقصود و در کدام جهت؟...

آیا خود را شناخته ای، تا بدانی که برای چه کاری؟

ص: 39

1- سوره تین/5.

2- همان/4.

آیا استعدادهایت را بازشناسی کرده ای، که بدانی تا کجا می توانی پیش بروی؟

و... اساساً مال این جهانی یا متعلق به آن جهان؟

برای بقائی یا فنا؟ برای عروج یا سقوط؟ برای صعود یا برای هبوط؟!...

از تو حرکت و همت، از خدا برکت و توفیق.

و در این مسیر، سپری باید برداشت از روزه؛ و سلاحی باید برگرفت از دعا؛ و راهی در پیش گرفت با جهاد و برای درستی عمل و رستن از بردگی و نجات از هلاکت، کلید رهگشا و درگشائی باید داشت از تقوا، تا وقتی راه هموار شد، به قرب حق رسید.

تا وقتی مانع بر طرف گشت، بهتر و بیشتر، پیش رفت. به قول حافظ:

جمال یار، ندارد نقاب و پرده، ولی *** غبار ره بنشان، تا نظر توانی کرد

تو کز سرای طبیعت نمیروی بیرون *** کجا به کوی حقیقت، گذر توانی کرد؟

ص: 40

و خداوند این ضیافت آسمانی و این خوانِ رحمتِ «ماه رمضان» را برای همین گسترده است.

و اینک به پاره ای از سخنان پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) و ائمه طاهرین علیهم السلام پیرامون رمضان و روزه اشاره کنیم:

الف - فضائل و برکات ماه رمضان

حدیث اول:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: اسلام بر پنج چیز استوار شده؛ شهادت به اینکه خدائی جز خدای یگانه نیست و محمد (صلی الله علیه و آله وسلم) پیغمبر خداست، بپا داشتن نماز، ادای زکات، زیارت خانه خدا، روزه رمضان. (1)

حدیث دوم:

رسول اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: همانا ماه رمضان، ماه مبارکی است که خداوند واجب فرموده است که در این ماه، روزه بگیرید؛ پس در این ماه، تمام درهای بهشت گشوده و تمام شیاطین در بند و زنجیر کشیده شده و در این ماه، شب قدری است که از هزار ماه بهتر است، پس هر کس از (فیض های) آن بی بهره بماند، به راستی که

ص: 41

بی بهره و محروم مانده است و این سخن را حضرت سه بار تکرار فرمود. (1)

حدیث سوم:

امام صادق (علیه السلام) فرمودند که پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: خداوند از میان روزها، روز جمعه را و از میان ماه ها ماه رمضان را و از میان شب ها، شب قدر را و از میان انبیاء، مرا انتخاب فرموده و علی را از بنده انتخاب کرد و بر همه اوصیاء برتری داد. (2)

حدیث چهارم:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: اولین چیزی که در روز قیامت سؤال می شود، از نمازها، روزه ها و حج واجب و از ولایت ما اهل بیت است. (3)

ص: 42

1- بحار الانوار، ج 93، ص 366؛ ارکان اسلام، ص 34؛ امالی شیخ مفید، مجلس 36.

2- وسائل الشیعه، ج 5، ص 67.

3- امالی صدوق، ص 154.

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: پنج چیز به امت من در ماه رمضان عطا شده است که به امت هیچ پیغمبری پیش از من عطا نشده است؛

1- چون شب اول ماه رمضان شود، خدای عزوجلّ به آنان نظر کند و هر کس مورد توجه خدای شد، هرگز او را عذاب نخواهد فرمود.

2- آنکه بوی دهانشان به هنگام عصر، نزد خدای عزوجل از مشک خوش بوتر باشد.

3- آنکه فرشتگان شبانه روز برای آنان طلب آمرزش کنند.

4- آنکه خدای عزوجل بهشت را مأمور فرماید که برای بندگانم آمرزش بطلب؛ و خود را برای آنان بیارای. تا خستگی و آزار دنیا از جانیشان بدر آید و به بهشت و پذیرائی من در آیند.

5- آنکه چون شب آخر فرارسد، همگی آنان آمرزیده شوند؛ مردی عرض کرد: یا رسول الله در شب قدر آمرزیده شوند؟ فرمود:

کارگران را نمی بینی که چون از کار فارغ شوند، مزد خویش دریافت کنند. (1)

حدیث ششم:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: هیچ مؤمنی نیست که ماه رمضان را فقط بحساب خدا روزه بگیرد، مگر آنکه خداوند تبارک و تعالی، هفت صفت را برای او ثابت و لازم فرماید:

1- آنکه هرچه حرام در پیکرش باشد، گذاخته شود.

2- برحمت خدای عزوجل نزدیک می شود.

3- کفاره گناه پدرش آدم را پرداخت نموده است.

4- خداوند لحظات جان کندن را بر وی آسان گرداند.

5- از گرسنگی و تشنگی روز قیامت در امان خواهد بود.

6- خدای عزوجل از خوراکی های لذیذ بهشتی او را نصیب دهد.

7- خدای عزوجل بیزاری از آتش دوزخ به او عطا فرماید: علی (علیه السلام) فرمود: ای محمد (صلی الله علیه و آله وسلم) راست فرمودی. (2)

ص: 44

1- خصال صدوق، ج 1، ص 353.

2- همان، ج 2، ص 386.

حدیث هفتم:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: خداوند ملائکه ای دارد که موکل به روزه داران هستند و برای آنان در هر روز ماه رمضان تا آخر ماه رمضان طلب آمرزش می کنند و هر شب، وقت افطار روزه داران را ندامیکنند که ای بندگان خدا بشارت باد شما را که گرسنگی کمی تحمل کردید و سیری بسیار در پیش دارید و چون شب آخر ماه رمضان فرا رسد، روزه داران را ندا می کنند که ای بندگان بشارت باد شما را که خداوند گناهان شما را آمرزید و توبه شما را قبول کرد؛ ببینید در آینده چگونه عمل خواهید کرد. (1)

حدیث هشتم:

رسول گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: بدانید ماه رمضان، ماه بزرگی است: 1- خداوند حسنات و نیکی ها را در این ماه مضاعف می کند (چند برابر). 2- گناهان و بدی ها را محو می فرماید. 3- درجات روزه داران را بالا می برد. 4- هرکس در این ماه رمضان صدقه ای دهد، خداوند او را می آمرزد. 5- هرکس به مملوکان و کارگران خود احسان کند، پروردگارش او را می آمرزد. 6- هر کس خوش

ص: 45

1- وسائل الشیعه، ج 7، ص 176؛ تفسیر کوثر، ص 455.

رفتاری و خوش اخلاقی کند، خداوند او را می آمرزد. 7- هر کس خشم خود را فروبرد، خداوند او را می آمرزد. 8- هر کس صله رحم کند، خدا او را می آمرزد.

سپس رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: این ماه شما مانند ماه های دیگر نیست، زیرا چون به شما رو آورد، با برکت و رحمت رو کند و چون بر شما پشت کند و برود، با آمرزش گناهان می رود... بدبخت واقعی کسی است که این ماه تمام بگذرد از او، و گناهانش آمرزیده نشود و موقعی که نیکوکاران به دریافت پاداش پروردگار کریم موفق شوند، او زیانکار و متأسف باشد. (1)

حدیث نهم:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: اگر بنده «خدا» می دانست که در ماه رمضان چیست (چه برکتی وجود دارد) دوست می داشت که تمام سال، رمضان باشد. (2)

حدیث دهم:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: رمضان ماهی است که ابتدایش رحمت است و میانه اش مغفرت و پایانش آزادی از آتش جهنم. (3)

ص: 46

1- امالی صدوق، مجلس 13، ح 2.

2- بحار الانوار، ج 93، ص 346؛ اختصاص شیخ مفید، ص 38.

3- بحار الانوار، ج 93، ص 342.

حدیث یازدهم:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: ماه رمضان، ماهی است که خدا روزه آن را بر شما واجب کرده، پس هرکس از روی ایمان و برای طلب اجر و ثواب، این ماه را روزه بگیرد مانند روزی که از مادر متولد شده است، از گناهان بیرون می رود. (1)

ب - ثواب و برکات روزه داری

حدیث اول:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: روزه داران را دو شادی است یکی موقع افطار و دیگری بهنگام ملاقات خدای عزوجل. (2)

حدیث دوم:

ابن حمزه گوید: از امام صادق (علیه السلام) پرسیدم که روش رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) در روزه چه بود؟

فرمود: هر ماهی سه روز (پنج شنبه دهه اول و چهارشنبه دهه دوم و پنج شنبه دهه آخر)؛ و روزه، این سه روز، معادل روزه تمام سال است، چون خدای عزوجل می فرماید: هرکس کار نیک انجام دهد،

ص: 47

1- توشه رمضان، ص 47.

2- خصال صدوق، ج 1، ص 51.

ده برابر پاداش دارد و هرکس بواسطه ناتوانی نتواند این روزها را روزه بگیرد، اگر یک درهم صدقه بدهد، اجرش بیشتر از یک روزه است. (1)

حدیث سوم:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: خداوند گوید روزه برای من است و من پاداش آن را می دهم؛ روزه دار، دو خوشحالی دارد، وقتی افطار کند خوشحال می شود و همین که خدا را دیدار کند و او را پاداش دهد، باز خوشحال می شود. (2)

حدیث چهارم:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: شش صفت نیک است: 1- پیکار با دشمنان خدا بوسیله شمشیر 2- روزه در روز تابستان 3- نیک صبری به هنگام مصیبت 4- ترک مجادله 5- انفاق در نهان 6- دوستی در راه خدا. (3)

ص: 48

1- همان، ص 179.

2- نهج الفصاحه، ح 772.

3- همان، ح 1735.

حدیث پنجم:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: خداوند مأمور کرده است، فرشتگانی که برای روزه داران دعا کنند. (1)

حدیث ششم:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: روز اول ماه رجب بود که نوح (علیه السلام) سوار بر کشتی شد و دستور داد تا هرکس به همراه اوست آن روز را، روزه بدارد.

و فرمود: هر کس آن روز را روزه بدارد، آتش دوزخ بفاصله ده سال راهیمانی از او دور می شود و هر کس هفت روزش را روزه بدارد، درهای هفتگانه آتش بر او بسته می شود و هرکس هشت روز، روزه بدارد، درهای هشتگانه بهشت بر روی او باز می شود و هرکس یازده روز، روزه بدارد هرچه سؤال کند به او عطا می شود. و هرکس زیادتز روزه بدارد، خدای عزوجل نیز زیادتز عطا می فرماید. (2)

ص: 49

1- بحار الانوار، ج 93، ص 253؛ ارکان اسلام، ص 34.

2- خطال صدوق، ج 2، ص 597.

حدیث هفتم:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: روزه دارید تا تندرست شوید. (1)

حدیث هشتم:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: دعای روزه دار، رد نمی شود. (2)

حدیث نهم:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: روزه دار از آن هنگام که صبح می کند تا به شب در رود، مادام که غیبت نکند در عبادت است و همین که غیبت کرد، روزه او پاره می شود. (3)

حدیث دهم:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: خواب روزه دار عبادت است و سکوت وی تسبیح است و عملش مضاعف است و دعایش مستجاب است و گناهایش آمرزیده. (4)

ص: 50

1- نهج الفصاحه، ح 1854؛ بحار الانوار، ج 93، ص 255.

2- همان، ح 1856.

3- همان، ح 1855.

4- همان، ح 3139؛ وسائل الشیعه، ج 7، ص 292.

حدیث یازدهم:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: روزه سپری است در مقابل آفات و گرفتاری های دنیا؛ و حجاب و مانعی است در برابر عذاب آخرت. (1)

حدیث دوازدهم:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: روزه داری یک نیمه صبوری است، هر چیزی زکاتی دارد و زکات تن، روزه داشتن است. (2)

حدیث سیزدهم:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: روزه، روی شیطان را سیاه می کند. (3)

حدیث چهاردهم:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: روزه گرفتن در ه--وای گرم، جهاد کردن در راه خداست. (4)

ص: 51

1- ارکان اسلام، ص 35.

2- نهج الفصاحه، ح 1888 و 2257؛ کافی، ج 4، ص 62.

3- ارکان اسلام، ص 34.

4- میزان الحکمه، ج 5، ص 473.

حدیث پانزدهم:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: خوشا به حال کسانی که برای خدا گرسنه یا تشنه شده اند، اینان در روز قیامت سیر می شوند. (1)

حدیث شانزدهم:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: سه کس اند که بر خدا لازم است، دعایشان را رد نکند.
1- روزه دار، تا افطار کند. 2- ستمدیده تا ستم از او دفع شود. 3- مسافر تا به وطن خود بازگردد. (2)

حدیث هفدهم:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: برای بهشت دری است به نام «رَیَّان» که از آن فقط روزه داران وارد می شوند. (3)

حدیث هجدهم:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: روزه باعث جلوگیری از معاصی است. (4)

ص: 52

1- وسایل الشیعه، ج 7، ص 299.

2- نهج الفصاحه، ح 1255.

3- معانی الاخبار، ص 116.

4- توشه رمضان، ص 103.

حدیث نوزدهم:

پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) وقتی شب معراج سفر نمود، هفت در جهنم را مشاهده نمود که بر هر دری جمله ای نوشته بود، بر در ششم نوشته بود، جهنم بر روزه داران حرام است. (1)

حدیث بیستم:

نشانه های بهشتیان هفت چیز است: 1- روی گشوده دارند. 2- زبان ذاکر. 3- دست با سخاوت. 4- قلب خاشع. 5- نماز بسیار. 6- روزه کامل. 7- و سلام به هر کس می کنند. (2)

حدیث بیست و یکم:

جهنم بر سه طایفه حرام است:

1- کسانی که نماز شب می خوانند. 2- و کسانی که روزه میگیرند. 3- و بر افرادی که صدقه می دهند. (3)

ص: 53

1- سیره رمضان، ص 100.

2- مهمانهای خدا در ماه رمضان، ص 39.

3- همان، ص 40.

حدیث اول:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: چه بسا کسانی که روزه می گیرند و از روزه خویش جز گرسنگی و تشنگی سودی نمی برند. [\(1\)](#)

حدیث دوم:

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: هر کس مرد یا زن مسلمانی را غیبت کند، خداوند تا چهل شبانه روز، نماز و روزه اش را قبول نخواهد کرد، مگر آنکه غیبت شده، او را ببخشد. [\(2\)](#)

حدیث سوم:

امام رضا (علیه السلام) فرمود: اگر آنقدر نماز بخوانید که همیشه مانند کمان به رکوع باشید و آنقدر روزه بگیرید که قدتان خمیده شود، اگر با ورع و پارسا نباشید، خداوند از شما نخواهد پذیرفت. [\(3\)](#)

حدیث چهارم:

ص: 54

1- نهج الفصاحه، ح 474 و 1645 و 1648.

2- بحار الانوار، ج 75، ص 258.

3- بحار الانوار، ج 86، ص 258.

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: شش چیز است که خداوند بر من مکروه گردانید و من بر ائمه ی از فرزندان خود مکروه گردانیدم، تا آنان بر پیروان خود مکروه دارند.

1- کار بیهوده 2- شوخی در نماز 3- منت در صدقه 4- دشنام در روزه 5- خنده در قبرستان و... (1)

حدیث پنجم:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: روزی که رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) از زنی شنید که کنیز خود را دشنام می دهد، در حالی که روزه دار بود، رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) غذایی طلبید و به آن زن فرمود: بخور! زن گفت من روزه هستم. حضرت فرمود: چگونه روزه ای! که کنیز خود را دشنام می دهی؟ روزه تنها خودداری از آب و غذا نیست. (2)

حدیث ششم:

امام باقر (علیه السلام) فرمود: روزه این افراد کامل نیست:

ص: 55

1- توشه رمضان، ص 104.

2- همان مدرک، ص 77.

1- کسی که امام (رهبر) را نافرمانی کند. 2- بنده فراری، تا زمانی که برگردد. 3- زنی که اطاعت شوهر را نکرده، تا اینکه توبه کند. 4- فرزندی که نافرمان شده، تا اینکه فرمانبردار شود. (1)

حدیث هفتم:

رسول خدا (علیه السلام) فرمود: پنج چیز روزه را باطل می کند:

1- دروغ 2- غیبت 3- سخن چینی 4- قسم دروغ 5- نظر با شهوت. (2)

حدیث هشتم:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: کسی که ماه رمضان را روزه دارد، در حالی که از سخنان حرام و ناشایسته سکوت و خودداری نماید وگوش، چشم، زبان، عورت و همه اعضای خود را از دروغ، حرام و غیبت، به جهت تقرب (به رحمت خداوند) باز دارد. خداوند او را به رحمت خود نزدیک گرداند، تا درجه ای که (بواسطه تقرب و

ص: 56

1- بحار الانوار، ج 93، ص 295.

2- عرفان اسلامی، ج 6، ص 244.

گرامی بودن نزد خدا) دوزانوی او به دوزانوی حضرت ابراهیم خلیل الرحمان برسد. (1)

حدیث نهم:

امام علی (علیه السلام) فرمود: روزه پرهیز از حرام‌ها است، همچنان که شخص از خوردنی و نوشیدنی پرهیز می‌کند. (2)

حدیث دهم:

امام صادق (علیه السلام) فرمود: کسی که ماه رمضان روزه بگیرد و دامن و زبان خود را از گناه حفظ کند، ضمن آنکه خود را از اذیت به مردم نیز نگهدارد، خداوند تمام گناهان او را می‌آمرزد و او را از آتش جهنم آزاد و در بهشت وارد می‌کند و شفاعت او را نسبت به گناهکارانی که از اهل توحید هستند، قبول می‌کند. (3)

ص: 57

1- تفسیر کوثر، ج 1، ص 455.

2- بحار الانوار، ج 93، ص 249.

3- وسائل الشیعه، ج 7، ص 174.

حدیث یازدهم:

حضرت زهرا (علیها السلام) فرمود: روزه داری که زبان و گوش و چشم و جوارح خود را حفظ نکرده، روزه اش به چه کارش خواهد آمد. (1)

حدیث دوازدهم:

امام صادق (علیه السلام) می فرماید: در هر شب ماه رمضان، خداوند جمعی را از آتش جهنم آزاد می کند، مگر کسی که:

1- با شراب افطار کند. 2- دشمن سرسخت اهل بیت باشد. 3- صاحب شاهین.

از حضرت پرسیدم: صاحب شاهین چیست؟ حضرت فرمود: شطرنج.

ص: 58

1- بحار الانوار، ج 93، ص 295.

باید توجه داشت که فلسفه عالی و فائده مهم روزه گرفتن، همان است که قرآن در آیه 183 فرمودند:

«روزه باعث ایجاد تقوا در انسان می شود»، ولی در کنار آن فوائد دیگری نیز برای روزه داری وجود دارد، که آنها هم به نوبه خود اهمیت دارند؛ بعضی از آنها عبارتند از:

1- آثار معنوی و تربیتی

روزه، با کیفیتی که دارد، در حقیقت روح معنوی و ایمانی انسان را تقویت و اراده او را در اجتناب از معاصی و گناه قوی و نیرومند می گرداند، و رمضان ماه خودسازی و تزکیه است.

در این باره امام علی (علیه السلام) چنین توصیه می فرماید: عَلَيْكُمْ بِصِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ فَإِنَّ صِيَامَهُ جُنَّةٌ حَصِينَةٌ. (1)

بر شما باد به روزه ماه رمضان، زیرا روزه این ماه سپری است و نگهدارنده از آتش جهنم (ویا قلعه ایست محکم که انسان را از تمامی خطرات حفاظت می نماید).

همچنین پیامبر بزرگ اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) ارزش معنوی عبادات و فرائض را مشخص فرمود و از نظر مراتب و درجات برای هر یک از آنها ارزشهای به خصوصی ذکر کرده و از باب آنکه اهمیت روزه و

ص: 61

خودسازی بوسیله آن از یک امتیاز خاصی برخوردار است، او را باب و دروازه عبادات قرار می دهد: لِكُلِّ شَيْءٍ بَابٌ وَبَابُ الْعِبَادَةِ الصَّوْمِ. (1)

برای هر چیزی باب و دریست، و در عبادات روزه است.

و کمتر عبادتی است که دارای شرایط خاصی است که در حین خواب ثواب عبادت و طاعت برای شخص ثبت گردد که فرمود: «نَوْمُ الصَّائِمِ عِبَادَةٌ» (2) خواب روزه دار عبادت است.

روزه عبادتی نسبتاً شاق و مشکل است که باید بنده خدا به این عبادت مهم تن در دهد که تا از این باب و دروازه وارد به عبادات دیگر شود.

بنابراین روزه، دروازه عبادات است، به معنای اینکه خودسازی و مقاومت در انجام عبادات را از روزه باید شروع نمود.

از اهمیت روزه همین بس، که در حدیث قدسی آمده، خداوند متعال می فرماید:

كُلُّ عَمَلٍ ابْنِ آدَمَ يُضَاعَفُ؛ الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: إِلَّا الصَّوْمَ؛ فَإِنَّهُ لِي، وَأَنَا أَجْزِي بِهِ.

ص: 62

1- محجه البيضاء، ج 2، ص 122.

2- همان.

هر حسنه و عمل نیکی، ده برابر تا هفتصد برابر پاداش دارد، مگر روزه، زیرا براسستی روزه متعلق به من است و من مستقیماً ثواب و جزای روزه را می‌دهم.

2- تأثیر خانوادگی

روزه، موجب رشد و تکامل معنویات بین اعضای یک خانواده و تأسی نسبت به یکدیگر در اطاعت و عبادت خدا، و پیدایش حس وحدت، برابری و همیاری، ایثار و رسیدگی به فقراء و نیازمندان جامعه می‌شود؛ زیرا مجموعه اعضای یک خانواده، تشکیل دهنده اجتماع بشری است و در نتیجه روح ایثار و همدردی و هم‌نوازی در بین اعضای یک خانواده، و در مجموع کل خانواده‌ها، باعث زدودن فقر و فلاکت و رفع شکاف طبقاتی می‌باشد و این خودش، یکی از آثار روزه است.

3- آثار اجتماعی

روزه، موجب تهذیب جامعه، و توأم با روح تعادل و همبستگی و برادری بین مسلمین و همدردی و هم‌نوازی، و استحکام پایه‌های فضایل اخلاقی و منهدم ساختن رذایل اخلاقی از قبیل فسق و فجور،

ص: 63

فحشاء و جنایت می باشد. پیشوایان گرامی دین، در روایات و ادعیه اسلامی، ماه رمضان را ماه مواسات نامیده اند. (1)

از نتایج بارز روزه، برانگیختن حس همدردی نسبت به مستمندان و هموعان تنگدست است. آنانکه زندگی آسوده ای دارند و رنج فقر و طعم گرسنگی و تشنگی را نچشیده اند. ممکن است از حال مستمندان غافل بمانند و روزه وسیله ای است که آنان را از غفلت می رهاند و رنج مستمندان را به یاد آنان می آورد تا به دستگیری فقیران همت گمارند و به درد دل آنان برسند.

از سویی به احسان و اطعام و انفاق به مستمندان در ماه مبارک رمضان بسیار سفارش شده است و از سوی دیگر گرسنگی و تشنگی روزه موجب درک رنج مستمند می گردد، و بدین ترتیب ثروتمند به فقیر نزدیک می شود، و احساس ها رقت می یابد و احسان و انفاق فزونی می گیرد و جامعه کمک به هموعان را می آموزد.

«مواسات» یعنی سهیم ساختن برادران در رزق و روزی، و رمضان را بهمین جهت ماه مواسات نامیده اند.

تا مسلمانان به احسان نسبت به هم پردازند و با تمرین بر این صفت ارزنده انسانی، جامعه را از حقد و کینه برهانند، و برادر وار، در کنار هم از نعمت های الهی بهره بگیرند؛ و شایسته است که

ص: 64

1- وسایل الشیعه، ج 7، ص 3؛ کافی، ج 4، ص 66.

روزه داران به همه این نکات انسانی روزه توجه کنند، بکوشند واقعاً فریضه روزه را آنچنان که باید بجا آورند و ماه مبارک رمضان را آنچنان که سزاوار این ماه است بسر آورند تا همگان از برنامه های سازنده اسلامی بهره مند شوند.

از حضرت امام حسن عسگری (علیه السلام) پرسیدند: چرا روزه واجب شده است؟

فرمودند: تا ثروتمند درد گرسنگی را دریابد و به فقیر توجه کند. (1)

و هشام از امام صادق (علیه السلام) علت روزه را پرسید، فرمود: «خداوند روزه را واجب کرد تا غنی و فقیر با هم مساوی باشند. و بدان جهت که غنی رنج گرسنگی را لمس نکرده تا به فقیر رحم کند؛ و هر وقت چیزی خواسته، قدرت بدست آوردن آن را داشته است، خدا خواسته است که میان بندگانش یکنواختی بوجود آورد و خواسته است ثروتمند، طعم گرسنگی را بچشد، و اگر جز این بود، ثروتمند بر مستمند و گرسنه ترحم نمی کرد. (2)

4- آثار اقتصادی

روزه، سدی در مقابل اسراف و تبذیر بوده و باعث عدم تبعیض و شکاف طبقاتی از نظر اقتصادی است، زیرا بوسیله بذل و بخشش و

ص: 65

1- کافی، ج 4، ص 181؛ وافی، ج 2، کتاب الصیام، ص 6.

2- وافی، ج 2، کتاب الصیام، ص 8.

انفاق مالی، هیچ‌گاه فردی در اجتماع مسلمین، گرفتار فقر و تنگدستی نخواهد شد.

امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) می‌فرماید: فقر و تنگدستی، مرگ بسیار بزرگ و فجیع است (1)، زیرا سختی مرگ یکبار است، اما سختی فقر و تنگدستی بی‌شمار است.

روزه، فریضه‌ای است که مسلمان را از غرقه شدن در مادی‌گرایی و حرص و آز برای لذت‌های مادی، و مسابقه برای مصرف و تن‌پروری می‌رهاند، و به او می‌آموزد که به فکر دیگران باشد و بر خواهش‌های جسمانی خویش مسلط گردد و به مصرف به قدر نیاز قناعت ورزد و از اسراف و تبذیر بپرهیزد.

روزه، به مسلمان می‌آموزد که با کم، هم می‌توان زیست، و حرص و طمع، فقط غرق شدن در مادیات و انحراف از معنویات است، و برای زیستن لازم نیست که با همه وجود به تن و لذت‌های آن پرداخت.

ص: 66

1- ارکان اسلام، ص 30؛ میزان الحکمه، ج 7، ص 504.

روزه، به مسلمان مناعت و قناعت را می آموزد، و ارزش این صفات و تأثیر آن در ایجاد صفات برجسته دیگر، همچون زهد و جود و بخشش بسیار است. قانع از دیگران بی نیاز است و تن به ذلت و خواری نمی دهد، جامعه ای که روح قناعت را در خود پرورد، بر خود متکی خواهد بود، و با دوری از مصرف بی رویه، می تواند بر پای خویش بایستد و از بیگانه بی نیاز باشد.

همه دیدیم پس از تهدید آمریکا و غرب به تحریم اقتصادی ایران، امام امت (رحمه الله علیه) فرمودند: «ملت ما مسلمان است و در برابر تحریم اقتصادی و کمبود و نیازمندی ها روزه خواهد گرفت».

آری روزه، مسلمان را به زیستن با مصرف کم آشنا می سازد و براستی نیز ملت مسلمان ما می تواند با الهام از فریضه ثمربخش روزه، سطح مصرف را پایین آورد و با قناعت به آنچه دارد از وابستگی های اقتصادی به استعمارگران نجات یابد.

در نتیجه یکی از راه های ثبات ایمان و تقوا و وحدت و همبستگی و برادری، در میان مسلمین به ویژه قشر نیازمندان، آثار روزه، از نظر اقتصادی است که به طور خلاصه اشاره شد.

5- آثار بهداشتی

اشاره

روزه از نظر بهداشت جسم و سلامت بدن، مخصوصاً در سلامت معده و پاکسازی آن از انواع غذاها که موجب انواع بیماری هاست اثرات فوق العاده دارد.

ص: 67

معدده و دستگاه گوارش از اعضاء پرکار اندام آدمی است با سه وعده غذا که معمول مردم است، تقریباً در همه ساعات دستگاه گوارش به هضم و تحلیل و جذب و دفع مشغول است.

روزه، باعث می شود که از یک سو این اعضاء استراحت کنند و از فرسودگی مصون بمانند و نیروی تازه ای بگیرند و از سوی دیگر ذخایر چربی که زیان های مهلکی دارند، تحلیل رفته و کاسته شوند.

در روایات اسلامی، حتی به فوائد جسمی روزه نیز تصریح شده تا برخی از سست عنصران، اگر نه با ایمان کامل، لاقفل با توجه به فوائد بهداشتی روزه، این فریضه ثمربخش را بجای آورند و از سودمندی های گوناگون آن در حد خود بهره ور شوند. پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) در همین رابطه فرموده است: **صُومُوا تَصِحُّوا**. (1) روزه بگیرید تا سالم بمانید.

و نیز فرموده اند: **الْمَعِدَةُ بَيْتٌ كُلُّ دَاءٍ، وَالْجَمِيَّةُ رَأْسٌ كُلُّ دَوَاءٍ**. (2) معده مرکز و خانه هر دردی است و پرهیز و اجتناب (از غذاهای نامناسب و زیادخوری) اساس و رأس هر داروی شفابخش است.

ص: 68

1- ارکان اسلام، ص 33.

2- سفینه البحار، ماده طب، ج 2، ص 78.

از نظر روانی و اخلاقی، مردمی که همیشه سیر می‌خورند، تدریجاً یک حالت طغیان و غرور برایشان دست می‌دهد. و در نتیجه به کارهای ناپسندی دست می‌زنند و علاوه بر این از بسیاری کمالات معنوی باز می‌مانند، پُر واضح است که انسان وقتی همیشه سیر خورد، کم‌کم شهوات بر او غالب می‌شود و چه بسا او را به نافرمانی از خدا وادار می‌کند، مخصوصاً اگر جوان و عزب باشد، و نیز پس از گذشت مقداری از زمان تغذیه، خواب بر او مستولی می‌شود و هر اندازه معده از غذا پرترباشد، تسلط خواب بر انسان بیشتر است و قهراً انسان را از کسب کمالات و فضائل زیادی از قبیل تحصیل علوم و عبادات و ... باز می‌دارد. لذا پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می‌فرماید: **إِيَّاكُمْ وَ الْبُطْنَةَ فَإِنَّهَا مَفْسِدَةٌ لِلْبَدَنِ وَ مُورِثَةٌ لِلْسُّقْمِ وَ مَكْسَلَةٌ عَنِ الْعِبَادَةِ (1)**

بپرهیزید از پرخوری و امتلاء معده، زیرا پرخوری موجب فساد بدن و سوء هاضمه و باعث انواع بیماری‌ها و عامل کسالت بدن از اجرای عبادات الهی خواهد شد.

و یا در جای دیگر، حضرت می‌فرماید: **مَنْ تَعَوَّدَ كَثِيرَةَ الطَّعَامِ وَ الشَّرَابِ قَسَى قَلْبُهُ (2)**

ص: 69

1- روزه، درمان بیماری روح و جسم، ص 84.

2- همان، ص 85.

آن کس که عادت به پرخوری داشته و زیاد می نوشد، قلب او سیاه می گردد (یعنی آمادگی بیشتری برای جنایات و کارهای زشت پیدا می نماید و نمی تواند مخلصانه و با حال بندگی عبادت خدا کند).

و نیز فرموده اند: لا تَمِيتُوا الْقَلْبَ بِكَثْرَةِ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ فَإِنَّ الْقَلْبَ يَمُوتُ كَالزَّرْعِ إِذَا كَثُرَ عَلَيْهِ الْمَاءُ. (1)

قلبتان را با زیاد خوردن و نوشیدن نکشید، زیرا قلب (کسی که معده اش پُر از غذا و مایعات است) می میرد، مثل زراعتی که هرگاه آبش از حد زیاد باشد، خراب می شود. بنابراین روزه بهترین وسیله برای بهداشت جسم و استراحت معده و در حکم موتور بدن است، مخصوصاً یک ماه روزه در سال، برای حفظ الصّحّه و سلامتی بدن کسی که عادت به پُرخوری دارد، بسیار مفید است که مصداق «صُومُوا تَصِحُّوا» برای بهداشتِ شخصِ پرخور، بسیار به جا است.

یکی از دانشمندان روم می گوید: اولین بیماری مربوط به پُرخوری بود، و نخستین درمان نیز روزه گرفتن است. (2)

ص: 70

1- همان، ص 85 .

2- روزه درمان بیماری های روح و جسم، ص 86 .

این سخن را در حدود 1400 سال پیش رهبر بزرگ اسلام با الهام از وحی در اختیار همه مردم دنیا قرار داد و آن همان جمله معروف «الْمَعْدَةُ بَيْتُ كُلِّ دَاءٍ وَالْحَمِيَّةُ هِيَ الدَّوَاءُ» می باشد که بهترین دستورالعمل بهداشت جسم و تغذیه انسان هاست.

یک پزشک مصری در حدود 3600 سال قبل به صورت فکاهی، ولی نیشدار می گوید: «انسان پرخور با یک چهارم غذاهایی که میخورد زنده می ماند و با سه چهارم دیگر آن پزشکان امرار معاش می کنند!»⁽¹⁾

این کلام طنز، یک واقعیت است، زیرا بیماری های انسان ناشی از پرخوری و بدخوری است و بنابراین اغلب این پُرخورها هستند که با بیماری های خود کیسه اطباء را پر نموده و با کارد جراحی تشریح می گردند که پس از نابود شدن کثیری از آنان، بعضی معالجه و مداوا می شوند.

با پیشرفت دانش پزشکی، برخی از پزشکان و متخصصان دریافته اند که امساک از خوردن و آشامیدن، عالی ترین روش درمانی است.

یکی از پزشکان می گوید: «طرح درمان بوسیله روزه چنان معجزه آساست که بکار بستن آن، مسیر طرح ها و برنامه های طب عملی و

ص: 71

جراحی را تغییر خواهد داد، زیرا روزه راه تازه ای به روی دانش پزشکی می گشاید، و سلاح مؤثری برای مبارزه با بیماری ها به این دانش می بخشد، سلاحی که می توان آن را از راه های گوناگون مورد استفاده قرار داد، و انسان را در مبارزه با علت بیماری ها برای بهبود بیماران به نتیجه مطلوب و آشکار می رساند»⁽¹⁾.

خلاصه اینکه؛ بررسی فواید بهداشتی و طبی روزه در این مختصر نمی گنجد، آنانکه به توضیح بیشتر علاقمندند، می توانند به کتاب هایی که در این زمینه تألیف شده است، مراجعه نمایند.⁽²⁾

آنچه بر شمردیم، گوشه هایی از برخی نتایج و آثار فریضه الهی روزه است، و ماه روزه علاوه بر این ها، سودمندی ها و برکات دیگری نیز دارد که در پرورش اسلامی فرد و جامعه بسیار مؤثر است:

1. تقویت اراده

بدست آوردن ارزش های اخلاقی و تأمین سعادت آخرت، همراه با تحمل ناگواری هاست.

ص: 72

1- روزه روش نوین ، تألیف الکسی سوفورین .

2- رک: اهمیت روزه از نظر علم امروز ؛ روش نوین برای درمان بیماریها ؛ اولین دانشگاه و آخرین پیامبر، ج 3 .

حضرت علی (علیه السلام) می فرماید: «الْمَكَارِمُ بِالْمَكَارِهِ» (1).

ارزش های والای انسانی با ناگواری ها بدست می آید.

تحمل ناگواری ها، نیاز به اراده ی نیرومند دارد که با داشتن آن، انسان بر خواسته هایی که او را فرومایه می سازد، پیروز می گردد. اراده؛ همان ترمزی است که در سرایشی هلاکت، انسان را نجات می دهد و بهترین راه برای بدست آوردن آن، روزه گرفتن است.

انسان با روزه داری، که امساک از خوردن و آشامیدن و خودداری از برخی چیزهای دیگر است، در واقع با خواهش های خویش می جنگد و در برابر غرائز خود مقاومت می کند تمرین این عمل، اراده و تصمیم را در انسان نیرومند می سازد و جان را از قید حکومت و سلطه هوس ها و خواهش ها می رهاند.

2. عزت نفس

انسان با ایمان، عزیز است و حق ندارد خود را نزد دیگران خوار و ذلیل کند. با گرفتن روزه، در می یابیم که برای رسیدن به آب و نان، نباید برده این و آن شویم. حق دیگران را پایمال نموده و برادران دینی خود را فریب دهیم. اگر در تنگناها قرار گرفتیم، هرگز آبرو و

ص: 73

1- غرر الحکم، ج 1، ص 19، ح 43.

حیثیت خود را از دست نداده و دست نیاز به دیگران دراز نکنیم و اگر بیگانگان خواستند با کمک های اقتصادی، شرف و استقلال ما را به یغما ببرند، هرگز زیر سلطه آنان نمی رویم و اگر ما را محاصره اقتصادی قرار دهند، مقاومت می کنیم.

3. صبر و حلم

صبر از خصائصی است که در اخلاق اسلام بر آن بسیار تأکید شده است، انسان مسلمان در زندگی فردی و اجتماعی خویش، در راه هدف هایی مبارزه می کند و با مشکلاتی نیز روبرو است، بدون خصلت صبر، پیروزی بر مشکلات و رسیدن به هدفها آسان نیست.

انسان زودرنج و کم حوصله، نزد دیگران سبک و بی مقدار است و از میدان امتحان نیز، سربلند بیرون نمی آید، ولی همه مردم، انسان خویشتن دار و پرحوصله را دوست دارند، وجود او را مفید می دانند.

روزه (به ویژه در روزهای گرم و طولانی تابستان که فشار تشنگی طاقت فرسا می شود) بطور چشمگیری به انسان صبر و مقاومت میبخشد و تحمل رنج و سختی را بر آدمی آسان می سازد.

قرآن کریم با توجه به همین اثر است که از روزه به «صبر» تعبیر کرده است: **وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ... (1)** از صبر (روزه) و نماز کمک بگیرید.

و پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) ماه رمضان را ماه صبر نامیده اند و فرموده اند: **«شَهْرُ الصَّبْرِ وَإِنَّ الصَّبْرَ ثَوَابُهُ الْجَنَّةُ» (2)** رمضان ماه صبر است و پاداش صبر، بهشت است.

4. فروتنی و تواضع

خودبزرگ بینی و غرور، خصلت زشتی است که انسان را در اجتماع از چشم دیگران می اندازد. انسان مغرور، همیشه تنهاست، هیچکس دوست ندارد با او رفت و آمد کند؛ چرا که کسی حاضر نیست، فخرفروشی او را تحمل کند و خود را نزد او کوچک نماید.

انسان با روزه گرفتن، ناتوانی و بیچارگی خود را در می یابد و باور می کند که فروتنی و تواضع، امری پسندیده است.

ص: 75

1- سوره بقره/45 .

2- کافی ، ج 4 ، ص 66 .

5. دوری از گناهان

با گرسنگی و تشنگی، شهوت انسان فروکش می‌کند و شیرینی ترک خواسته‌های حیوانی را در می‌یابد و برای رسیدن به لذت بالاتر، از لذت‌های زودگذر دنیا دست بر می‌دارد.

اگر لذت ترک لذت بدانی دگر لذت نفس، لذت نخوانی

6. کم‌خوری

پزشکان معتقدند که علاج برخی از بیماری‌ها، کم‌خوری است و پرخوری، علت بسیاری از امراض است. وقتی معده انسان خالی از غذا باشد، مغز، آمادگی بیشتر برای تفکر و توجه به علم و دانش پیدا می‌کند و ما با روزه گرفتن به این حقیقت پی می‌بریم.

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) نیز در این زمینه می‌فرماید: «معه، مرکز بیماری‌ها و پرهیز و کم‌خوردن، سرآمد همه درمان‌هاست» (1).

7. همدردی با محرومان

کسی که در رفاه زندگی می‌کند و مزه گرسنگی را نچشیده، از درد بیچارگان و گرسنگان بی‌خبر است چنین انسانی با گرفتن روزه، از خواب غفلت بیدار می‌شود و به فکر کمک به افراد بی‌بضاعت می‌افتد و این زمینه‌ساز از بین رفتن فاصله طبقاتی در جامعه است.

ص: 76

آری احسان نمودن به فقراء و ارباب حاجت، از فواید روزه است، چرا که به سبب روزه و ادراک گرسنگی، حال فقراء و اهل مسکنت بر او ظاهر می شود و می داند که ایشان چه می کشیده اند و چه میکشند و این باعث رِقَّتِ قلب و احسان نمودن به ایشان می شود.

8. زیاد شدن تَضَرُّع و خُشُوع

فائده دیگر، زیاد شدن تَضَرُّع و خُشُوع است، چرا که روزه باعث قَلَّتِ کدورت و تخفیف تیرگی دل است و جلای دل موجب تَضَرُّع و خُشُوع است و تَضَرُّع و خُشُوع موجب قرب الهی است و نیز باعث زیادتی رسوخ التجاء است به جناب عزّت، چرا که روزه، موجب صفا و جلای دل است و جلای دل، موجب اُنس بباری تعالی و قطع از مخلوق است. در روزه آن قدر فوائد هست که به حیطة ضبط در نمی آید و آنچه بیان شد کافی است از برای هر که صاحب عقل و هوش است و توفیق عمل دارد.

9. تقویت حافظه

اثری که روزه در افزایش حافظه می بخشد، تأثیری فیزیولوژیکی است که در نتیجه رسیدن غذاهای پاک پس از چند ساعت بی غذایی در سلول های مغز بوجود می آورد.

ص: 77

همانطوری که خوابیدن در شب تأثیر فیزیولوژی می بخشد که نتیجه آن، در وقت صبح ظاهر می گردد، اگر در آن زمان بخواهید معلوماتی را به حافظه بدهید، براحتی می پذیرد، در اثر این که از آرامش و سکون بالائی برخوردار است.

از فوائد دیگر روزه آن است که بسیاری از تمایلات نفسانی را امساک نماید و بر خواسته های خویش غلبه کند.

در اثر اجتناب از خواهش های نفسانی، روان از آرامش رفیعی برخوردار می شود.

در آن لحظه، اگر کسی بخواهد از محفوظات خود استفاده لازم را بکند، بسیار موفقیت آمیز خواهد بود. حضرت علی (علیه السلام) در این زمینه می فرماید: سه چیز موجب تقویت حافظه است؛ 1- مسواک کردن دندان ها. 2- روزه داشتن. 3- قرآن خواندن. (1)

ص: 78

1- شهادت علم و فلسفه به اهمیت و خوبی نماز و روزه، ج 2، ص 50؛ سیره ماه رمضان، ص 179.

فصل چهارم: وظائف روزه داران در ماه رمضان

اشاره

ص: 79

الف - دعا و مناجات

دعا، یعنی خواندن خدای بزرگ و از او یاری خواستن. دعا، یعنی پیوند با آفریدگار توانا و حکیم در غم و شادی، راحتی و گرفتاری و در لحظه لحظه زندگی.

در فرهنگ اسلام، دعا کردن به درگاه خداوند یکی از مشخصاتی است که ویژه موحدان و مؤمنان است، چنانکه خداوند می فرماید:

«قُلْ مَا يَعْبُؤُا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ» (1)

ای پیامبر! بگو اگر دعا نکنید و خدا را نخوانید، پروردگار من به شما هیچ اعتنایی نخواهد کرد.

و آنگاه که پروردگار به کسی اعتنایی نکند، خسران دنیا و آخرت، و ضلالت و هلاکت او حتمی خواهد بود. در مقابل، کسانی که خدا را بخوانند و به راستی از او یاری بخواهند، آفریدگار مهربان

ص: 81

بدون شک، فریادشان را پاسخ مثبت خواهد داد، زیرا که خود چنین وعده داده است:

«وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ» (1).

پروردگارتان گفت مرا بخوانید تا شما را اجابت کنم.

بنابراین دعا کردن و نیازهای خود را از خدا خواستن، یکی از صفات ضروری همه خداپرستان و مؤمنان است و هر موحد باید در همه لحظات زندگی و در همه موقعیت ها خدا را بخواند و سلاح دعا را همراه داشته باشد که:

الدُّعَاءُ سِلَاحُ الْمُؤْمِنِ وَ عَمُودُ الدِّينِ وَ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ (2).

اما بهترین ماه ها برای دعا کردن، ماه رمضان است و بهترین حالت برای خواندن خدا و از او یاری خواستن حالت روزه است.

رمضان، ماه دعا است، پیشوایان گرامی فرموده اند، مؤمنان در این ماه و بویژه در شبهای مبارک قدر در دعا و نیایش مبالغه کنند و با توجه به اثرات سازنده دعا و نیایش، روزه داران می توانند در پیوند معنوی خویش، با خدای متعال تحولی بوجود آورند و بیش از پیش به ذات متعال هستی بخش او نزدیک شوند و کسب فیض کنند.

ص: 82

1- سوره غافر/60 .

2- کافی، ج 1، ص 468.

و از روایات و سخنان معصومین علیهم السلام هم چنین بر می آید که دعا، حتی مقدرات حتمی را رد می کند و آنچه که باید بشود جلوی او را می گیرد.

عمر بن یزید که از روایات احادیث است، گفت از ابوالحسن امام کاظم (علیه السلام) شنیدم که می فرمود:

«إِنَّ الدُّعَاءَ يَرُدُّ مَا قَدَّ قُدَّرَ وَ مَا لَمْ يُقَدَّرْ، قُلْتُ وَ مَا قَدَّ قُدَّرَ عَرَفْتُهُ فَمَا لَمْ يُقَدَّرْ؟ قَالَ: حَتَّى لَا يَكُونَ» (1).

همانا دعا بر می گرداند، آنچه را مقدر شده و آنچه را که مقدر نشده، عرض کردم: مقدر شده را دانستم، مقدر نشده کدام است؟ فرمود: تا اینکه تقدیری درباره آن نشود (یعنی دعا جلوی تقدیر را می گیرد و برای خداوند بداء حاصل می گردد).

دعاهایی که از ائمه معصومین علیهم السلام در موارد مختلف، بخصوص در روزها و شب های با عظمت ماه رمضان نقل شده، بیانگر یکی از بزرگترین نعمت های الهی و جلوه های جلال و جمال خدای بزرگ است که تنها در مکتب امامان بزرگوار ما یافت می شود و بدون شک چنین روح عارفانه و دعاهای با عظمتی را در هیچ یک از مکاتب و ادیان نخواهیم یافت.

ص: 83

رمضان بهار دعا است، و لحظاتی که روزه دار به دعا می پردازد از پر شکوه ترین لحظات زندگی اوست.

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) درباره دعا کردن در ماه رمضان چنین می فرماید: «أَيُّهَا النَّاسُ ... وَارْفَعُوا إِلَيْهِ أَيْدِيَكُمْ بِالْدُّعَاءِ فِي أَوْقَاتِ صَلَوَاتِكُمْ فَإِنَّهَا أَفْضَلُ السَّاعَاتِ يَنْظُرُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ فِيهَا بِالرَّحْمَةِ إِلَى عِبَادِهِ ...» (1).

هان ای مردم! در ماه رمضان و به هنگام نماز دست هایتان را به دعا بسوی پروردگار متعال بلند کنید که چنین لحظاتی، با فضیلت ترین لحظات زندگی شماست که در آن هنگام خداوند، با دیده محبت به بندگان نظر می افکند.

و نیز در روایاتی دیگر می فرماید:

«أَرْبَعَةٌ لَا تُرَدُّ لَهُمْ دَعْوَةٌ وَ يُفْتَحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَ يَصِيرُ إِلَى الْعَرْشِ، دُعَاءُ الْوَالِدِ لِوَلَدِهِ وَ الْمَظْلُومِ عَلَى مَنْ ظَلَمَهُ وَ الْمُعْتَمِرِ حَتَّى يُرْجَعَ وَ الصَّائِمِ حَتَّى يُفْطِرَ» (2).

دعای چهار نفر مستجاب است و رد نمی شود و درهای آسمان از برای ایشان گشوده شده، دعوت آنها تا به عرش اعلاء می رسد یعنی دیگر حاجبی و مانعی در استجابت نماند: 1- دعای پدر در حق

ص: 84

1- خطبه شعبانیه.

2- روزه، درمان بیماری های روح و جسم، ص 219.

فرزند2- نفرین مظلوم بر ظالم 3- دعای کسی که حج عمره انجام می دهد تا برگردد. 4- روزه دار تا وقت افطار.

همچنین امام علی (علیه السلام) در این زمینه می فرماید:

بر شما باد در ماه رمضان به استغفار و دعای زیاد، اما دعای شما دافع بلای شماست و استغفار شما از بین برنده گناهان است. (1)

ب - توبه و استغفار

رمضان؛ ماه آمرزش و توبه و بازگشت به سوی خداست؛ آنانکه در زندگی خویش آلودگی هایی داشته اند، می توانند با روزه، جان خود را شستشو دهند و در خلوت سحرها، با رو کردن به خدای متعال درون را صفا بخشند و از خدای خویش طلب آمرزش کنند و می توانند با همین زمینه برای همیشه از کجی ها و گمراهی ها دست بردارند و به راه آیند.

پیشوایان معصوم علیهم السلام فرموده اند گناهان در این ماه بخشوده می شود؛ در این مژده بزرگی است برای آنانکه لغزش هایی داشته اند تا نومید نباشند و از برکات این ماه استغفار کنند و بسوی خدا بازگردند و روی دل به سوی او دارند و با او پیمان بندند که از گناهان دست بشویند و خود را اصلاح کنند و گذشته را جبران نمایند و بدون

ص: 85

تردید گناهکار پشیمانی که در این ماه مبارک برای خدا روزه بدارد و از گذشته خویش شرمسار باشد و از خدا آمرزش بخواهد، مورد مهر و عفو خداوند قرار خواهد گرفت و سعادتش تأمین می شود.

از برکت های این ماه، همین انقلاب روحی و تحول درونی روزه داران و همین توفیقات عملی است که انسان آلوده را پاک می سازد و از عذاب الهی که محصول گناهان است نجات می بخشد و روزه دار را از ظلمت ها به نور می کشاند، به نور تقوی، به نور فضیلت های اخلاقی، به نور توبه و بازگشت به سوی خدا، به نور مهر و رحمت خدای متعال ...

آری استغفار، با معنی و رمزار است که می تواند نفس بلا کشیده آدمی را از بند برهاند و مولد هر گونه خیر و سعادت برای او باشد و موجب قرب انسان به خدای تعالی گردد و او را معطر و خوشبو وارد در محفل اولیاء الله بنماید.

امام رضا(علیه السلام) فرمود:

تَعَطَّرُوا بِالِاسْتِغْفَارِ وَلَا تَفْضَحَنَّكُمْ رَوَائِحُ الذُّنُوبِ. (1)

با استغفار کردن، خود را معطر و خوشبو کنید تا رایحه (متعفن) گناه، شما را مفتضح ننماید.

ص: 86

بله گناهان اشخاص، برای آنانکه اهل خرد و فهم و عرفانند مشخص می شود. بوی زشت معاصی، عارفان را به زودی متوجه می سازد و راه خلاصی از این رسوائی، عبارت از استغفار و روی به خدای آوردن است.

که پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) در این زمینه می فرماید:

أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ أَنْفُسَكُمْ مَرْهُونَةٌ بِأَعْمَالِكُمْ فَفُكُّوْهَا بِاسْتِغْفَارِكُمْ. (1)

ای مردم، راستی که جان های شما در گرو عمل های شماست، پس آن را با استغفار از رهن آزاد کنید و از گرو بیرون بیاورید.

بنابراین، راه آزاد شدن نفس و فک رهن، استغفار است و روی این جهت است که طبق بعضی از روایات، بعضی از شیاطین مأمور ایجاد فراموشی در انسان و بازداشتن او از استغفار می باشند. همچنین امام امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) مسلمانان را به کثرت استغفار در ماه رمضان فرا خوانده و می فرماید:

«بر شما باد که در ماه رمضان، بسیار استغفار کنید و دعا نمائید، اما دعا، پس بوسیله آن، دفع بلا از شما می شود و اما استغفار، پس گناهان شما با آن محو خواهد گردید». (2)

ص: 87

1- خطبه شعبانیه .

2- فضائل الا شهر الثلاثه، ص 76؛ عرفان اسلامی، ج 6، ص 229.

بهرحال ماه رمضان، ماه استغفار است و در شب های قدر دو رکعت نماز، وارد شده بدین ترتیب که: بعد از حمد، هفت مرتبه توحید خوانده می شود و بعد از نماز، هفتاد مرتبه «استغفرالله و اتوب الیه» بایدگفت.

همچنین از رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) روایت شده که فرمودند: «ماه رمضان، ماه خدای عزوجل است ... ماه توبه و برگشت بسوی خداست و ماه مغفرت و آمرزش، ماه آزادی از آتش و دستیابی به بهشت است ...» (1).

ج - تلاوت قرآن

در این ماه به قرائت قرآن بسیار سفارش شده و مرسوم مسلمین است که در ماه رمضان بیشتر از ماه های دیگر قرآن می خوانند و این خود وسیله ای است که جامعه اسلامی با قرآن و معارف آن آشنایی بیشتری پیدا کنند و برای پیشرفت در صراط خدا و اسلام از کلام خدای متعال آموزش بگیرند.

قرآن، پیام خدا برای هدایت مردم، کلام خدا برای حیات مردم، درمان خدا برای دردهای مردم و جلوه ای از نور خدا برای نجات مردم از ضلالت به سعادت است.

ص: 88

قرآن سفره نعمت الهی است که همه نیازهای دنیا و آخرت و ظاهر و باطن انسان، به بهترین صورت ممکن، برای سفره چیده شده است.

مرحوم امام خمینی (رحمه الله) می فرمایند: «قرآن یک سفره ای است که خدا پهن کرده است برای همه بشر، یک سفره پهنی است که هر کس به اندازه اشتهايش از آن می تواند استفاده کند، اگر مریض نباشد که بی اشتها بشود. امراض قلبیه، انسان را بی اشتها می کند. اگر مریض نباشد و اشتهای قلبی اش باشد، از قرآن استفاده می کند».

آری قرآن در همه ابعاد عبادی، سیاسی، اقتصادی، اخلاقی و اجتماعی و...، بلکه برای لحظه لحظه زندگی و نیز ظریف ترین مسایل فکری و روحی بشر، طرح و برنامه دارد.

قرآن؛ کتاب رمضان و ره آورد ماه خداست، کتاب زندگی سازی که ارمغان این ماه بزرگ برای بندگان صالح خدا به شمار می رود. طائران بلندپرواز رمضان، در خلال این ماه شریف، با قرائت قرآن نغمه خوانی می کنند و عاشقان خدا با تلاوت آیات روحبخش قرآنی، سرود عشق را سر می دهند، شبستان تنگ و تاریک زندگی بوسیله قرآن مجید، نورانی و نشاط انگیز می شود.

بهترین ایام برای درک قرآن: ماه خدا «رمضان» است و بهترین افراد برای فهم قرآن، روزه داران پاک دل هستند. ماه رمضان، ماه نزول قرآن است و قلب مؤمن روزه دار، جایگاه قرآن است.

این که خداوند قرآن را در ماه رمضان بر پیامبرش فرو فرستاده، از طرفی عظمت ایام این ماه را بیان می‌دارد و از طرف دیگر، این حقیقت را می‌گوید که قرآن کتاب هدایت است، اما تنها برای آنها که از وابستگی‌های غیر خدایی بریده باشند و یکی از راه‌های مهم بریدن از وابستگی‌ها، روزه گرفتن است.

نجات از مفسد و پلیدی‌ها در رمضان نهفته است، بنگریم که خداوند چگونه در یک آیه قرآن، هم عظمت ماه رمضان را بیان میدارد و هم نزول آن را و هم رسالت قرآن و هم جایگاه هدایت آن را:

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ. (1)

ماه رمضان آنچنان ماه با عظمتی است که خداوند قرآن را در آن نازل کرده تا مردم را هدایت کند، و جایگاه این هدایت، چنانکه قرآن می‌فرماید: «هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ» (2) تنها متقیان هستند که این هدایت را می‌پذیرند و باز چنانکه از قرآن می‌آموزیم راه رسیدن به تقوی، عبادت و روزه است.

اینک به پاره‌ای از کلام معصومین علیهم السلام راجع به تلاوت قرآن در این ماه اشاره می‌کنیم:

ص: 90

1- سوره بقره/ 185.

2- سوره بقره/ 2.

1. پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: مَنْ تَلَا فِيهِ آيَةٌ مِّنَ الْقُرْآنِ كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ مَنْ خَتَمَ الْقُرْآنَ فِي غَيْرِهِ مِنَ الشُّهُورِ. (1)

اگر کسی در این ماه (رمضان) یک آیه از قرآن تلاوت نماید، ثوابش مثل کسی است که در غیر رمضان یک ختم قرآن نموده باشد.

2. پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: شَهْرُ رَمَضَانَ، شَهْرٌ لِّلَّهِ عَزَّوَجَلَّ... أَلَا فَاجْتَنِبُوا فِيهِ كُلَّ حَرَامٍ، وَ أَكْثَرُوا فِيهِ مِنْ تِلَاوَةِ الْقُرْآنِ (2)...

ماه رمضان، ماه خدای عزوجل است ... هان! در این ماه، از هر حرامی دوری جوئید و در این ماه بسیار قرآن بخوانید.

د - عبادت و بندگی

رمضان، ماه عبادت و بندگی و راز و نیاز با معبود جهان است، در روایات اسلامی تأکید شده که در این ماه با توجه و خضوع بیشتر نمازها را بجا آورند، و از نمازهای مستحبی در شب و روز غفلت نورزند و بدین ترتیب با یک تمرین یک ماهه همه مؤمنین به عبادت خالص تری موفق می شوند و جان ها به خدا نزدیک تر می گردد.

ص: 91

1- خطبه شعبانیه.

2- بحار الانوار، ج 93، ص 340.

پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) در این زمینه می فرماید: وَمَنْ تَطَوَّعَ فِيهِ بِصَلَاةٍ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِرَاءَةً مِنَ النَّارِ (1).

و هر کس در این ماه (رمضان)، نماز مستحبی بجا آورد، خداوند، برائت او را از آتش دوزخ خواهد نوشت.

و نیز در جای دیگر می فرماید: نماز بهترین موضوع و والاترین عمل است، حال هر کسی می خواهد کمتر و هر کس می خواهد بیشتر بجا آورد. (2)

آری نماز برقرار کردن رابطه از زمین با ملاً اعلی و با ذات لایزال خداوند است. انسان در پرتو نماز، به سوی ملکوت پرواز نموده مسافرت الی الله می کند و در ساحت قدس و حریم جلال الهی بار می افکند. آدمی به برکت نماز سبک بال می شود.

نماز زنگار معصیت و گناه را شستشو می دهد و بدین ترتیب، بزرگترین مانع قرب به حق و حجاب غلیظ محرومیت از رحمت خدا که همان گناه است بر کنار می رود و راه، باز می شود و انسان به خدا نزدیک می گردد. البته بهترین زمان ها، که در بالا بردن اعتبار نماز،

ص: 92

1- خطبه شعبانیه.

2- سروش رحمت، ص 142.

نقش بسیار مهم دارد، ماه مبارک رمضان است. زیرا همه آن آثاری که بر نماز مترتب بوده و هست؛ ضمیمه طهارت و صفای نفس و نزاهت مخصوصی که مولود روزه است می شود و نیز شرافت و رحمتی که ویژه رمضان و از آثار این ماه شریف است اضافه میگردد. و در نتیجه نماز، در این ماه شریف، انسان را به اوج ترقی می رساند و از این رو اصرار بسیار و تأکید شدیدی روی انجام نمازهای مستحبی در این ماه بزرگ شده تا جائی که در گفتار و خطبه پرارزش پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) می خوانیم:

وَمَنْ تَطَوَّعَ فِيهِ بِصَلَاةٍ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِرَاءَةً مِنَ النَّارِ. (1)

هرکس در این ماه (رمضان)، نماز مستحبی به جا آرد، خداوند برائت نامه او را از آتش دوزخ خواهد نوشت.

نیز از رسول اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) نقل شده: هرکس از شما در این ماه، دو رکعت نماز برای خدای عزیز و بزرگ بخواند، خداوند او را خواهد آمرزید. (2)

ص: 93

1- خطبه شعبانیه.

2- سروش رحمت، ص 143، امالی صدوق، مجلس 13، ص 33.

و حضرت امام صادق (علیه السلام) می فرماید: همواره پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) چون ماه رمضان فرا می رسید، نمازهای بیشتر و زیادتری بجا می آورد و من نیز در ماه رمضان، افزون تر می خوانم و شما نیز افزونتر بخوانید. [\(1\)](#)

نیز آن حضرت فرموده اند:

اگر بتوانی در ماه رمضان و غیر آن هزار رکعت نماز بخوانی، پس چنین کن و بخوان، زیرا علی (علیه السلام)، پیوسته در شب و روز هزار رکعت نماز می خواندند. [\(2\)](#)

ذ - افطاری دادن

موضوع افطاری دادن به روزه داران و تقدیر از این بندگان صالح و پاک از سنت های سابقه دار اسلامی است که در تمامی اعصار و قرون مورد اهتمام مسلمانان بوده و نه تنها در اعصار پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) و امام (علیه السلام) رایج بوده، بلکه در عصرهای دیگر نیز همچنان به قوت خود باقی بوده و می باشد.

روزه داران با پیروزی بر هوای نفس قلب هایشان را از هر گونه کینه و تفرقه پاک می کنند و کدورت هایی را که منشأ شیطانی دارد،

ص: 94

1- همان، وافی، ج 2، ص 66.

2- همان، ص 144.

مبَدَّل به صفا و صمیمیت می سازند و ماه رمضان بهترین فرصت برای این دگرگونی و عالی ترین فصل برای غرس کردن نهال وحدت در قلب های موحدین است.

پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) به این نکته مهم، توجهی خاص فرموده و به مسلمین دستور می فرماید که برای ایجاد اتحاد و انسجام میان همه اقشار جامعه همدیگر را به بهانه افطار دعوت کنید تا در سایه ماه رمضان اتحاد و اتفاق، هرچه بیشتر میان مسلمانان ریشه بدواند.

در این باره آن حضرت می فرماید:

أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ فَطَرَ مِنْكُمْ صَائِمًا مُؤْمِنًا فِي هَذَا الشَّهْرِ كَانَ لَهُ بِذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ عِتْقُ رَقَبَةٍ وَ مَغْفِرَةٌ لِمَا مَضَى مِنْ ذُنُوبِهِ... (1)

ای مردم! هر کس از شما مؤمن روزه داری را در این ماه افطاری دهد، برای اوست در مقابل این عمل، ثواب آزاد کردن بنده، و آمرزش گناهان گذشته اش. عرض کردند: یا رسول الله (صلی الله علیه و آله وسلم) برای همه ما مقدور نیست، که به یک صائم و روزه دار افطاری بدهیم، پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: بترسید از آتش جهنم (بهانه جوئی نکنید) و اگرچه یک نصفه خرمائی و یا یک جرعه آب به روزه داری بدهید و روزه او را باز کنید، به این ثواب بزرگ نائل می آئید.

ص: 95

اینک به پاره ای از کلام و سخنان معصومین علیهم السلام پیرامون افطاری دادن اشاره می کنیم:

1. امام صادق (علیه السلام) می فرماید:

سُدیر بر پدرم حضرت باقرالعلوم (علیه السلام) وارد شد، در ماه مبارک رمضان. سپس امام باقر (علیه السلام) فرمود: ای سُدیر، آیا می دانی چه شبهایی است این شب ها؟ سُدیر گفت: بلی فدایت گردم، این شب ها، شب های ماه رمضان است، مگر چگونه است این (شب ها)؟ (یعنی فضایل و امتیازاتش را چگونه می بینی). امام (علیه السلام) به او فرمود: آیا قدرت داری شبی از این شب ها، ده بنده از فرزندان اسماعیل (علیه السلام) را آزاد نمائی، سُدیر عرض کرد: پدر و مادرم به فدایت، ثروتم کفاف نمی دهد (به آن جا که ده بنده بخرم آزاد نمایم)، سپس امام (علیه السلام) پیوسته تعداد بنده ها را کم کرد تا رسید به یکی در تمام این ماه. سُدیرگفت: قدرت ندارم، سپس پدرم به او فرمود: آیا قدرت نداری هر شب یک مسلمان روزه داری را افطار دهی؟

سُدیر عرض کرد به پدرم، بلی تا ده نفر را هم می توانم افطاری بدهم. سپس پدرم به او فرمود: ای سُدیر! همان است که اراده کردی

ص: 96

یعنی با افطاری دادن ده روزه دار، به ثواب عتق و آزاد کردن ده بنده، از اولاد اسماعیل نائل می‌گردد. (1)

2. امام کاظم (علیه السلام) می‌فرماید: **فِطْرُكَ لِأَخِيكَ وَ إِذْخَالِكَ الشُّرُورَ عَلَيْهِ أَعْظَمُ مِنْ أَجْرِ صِيَامِكَ.** (2)

افطاری دادن به برادر مسلمانان و ایجاد سرور در قلب او از ثواب روزه ات بزرگتر است.

3. امام صادق (علیه السلام) می‌فرماید: هر کس مؤمنی را افطاری دهد، خداوند هفتاد ملک را وادار میکند یک سال، تا همان شب از سال آینده، او را تعریف و تقدیس کنند. (3)

4. رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) می‌فرماید: هر کس روزه داری را افطاری دهد، به اندازه ثواب روزه اش اجر می‌برد، بدون اینکه از ثواب روزه خودش چیزی کم شود. (4)

ص: 97

1- من لا يحضره الفقيه، ج 2، ص 134.

2- توشه رمضان، ص 86.

3- همان.

4- توشه رمضان، ص 85.

5. امام صادق (علیه السلام) می فرماید: هر کس مؤمنی را افطاری دهد، کفاره گناهانش خواهد بود تا سال آینده و هر کس دو نفر را افطاری دهد، خدا بر خود لازم میدانند که او را وارد بهشت کند. (1)

6. پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: هر کس مؤمن روزه داری را افطاری دهد، ثوابش در نزد خدا آزاد کردن بنده ای است و نیز بخشش گناهانش تا سال بعد. (2)

ر - رسیدگی به مستمندان

از نتایج بارز روزه، برانگیختن حس همدردی نسبت به مستمندان و هموعان تنگدست است، آنان که زندگی آسوده ای دارند و رنج فقر و طعم گرسنگی و تشنگی را نچشیده اند، ممکن است از حال مستمندان غافل بمانند و روزه وسیله ای است که آنان را از غفلت می رهاند و رنج مستمندان را به یاد آنان می آورد تا به دستگیری فقیران همت گمارند و به درد دل آنان برسند.

ص: 98

1- همان ، ص 82 .

2- همان ، ص 81 .

به همین جهت است که به احسان و اطعام و انفاق به مستمندان در ماه مبارک رمضان بسیار سفارش شده است و نبی مکرم اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) یکی از برنامه های پربار ماه رمضان را صدقه و انفاق بر مستمندان قرار داده و فرموده اند: وَ تَصَدَّقُوا عَلٰی فُقَرَائِكُمْ و مساکنکم.

بر فقراء و مسکینان خود صدقه دهید.

امام صادق (علیه السلام) نیز در این زمینه می فرماید: کسی که در ماه رمضان صدقه ای بدهد، خداوند هفتاد نوع بلا و گرفتاری را از او دفع خواهد فرمود. [\(1\)](#)

و از حضرت رضا (علیه السلام) روایت شده: کسی که به هنگام افطارش قرص نانی را به مستمندی صدقه دهد، گناه او را خواهد آمرزید. [\(2\)](#)

در بعضی از روایات، ماه رمضان ربیع الفقراء یعنی بهار مستمندان نامیده اند، چنانکه از رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) روایت شده: ماه شعبان، ماه من و ماه رمضان، ماه خدای تعالی است و آن، بهار فقراء و تهیدستان است. [\(3\)](#)

آری پیامبر ماه رمضان را، بهار نیازمندان یعنی فصل نشاط مندی و طراوت و خرمی فقراء دانسته و ربیع الفقراءش لقب داده؛ اکنون

ص: 99

1- بحار الانوار، ج 93، ص 319؛ ثواب الاعمال صدوق، ص 171.

2- بحار الانوار، ج 93، ص 318.

3- سر و ش رحمت، ص 68؛ نوادر راوندی، ص 19.

باید پیروان راستین محمد (صلی الله علیه و آله وسلم) و امت رمضان و دلدادگان امام صادق (علیه السلام) بکوشند که از ماه رمضان، بهاری برای مستمندان بسازند و به وجود بیاورند، به زندگی بی سر و سامان محرومان و مستمندان رونق و طراوتی بدهند و خرمی و صفائی بخشند.

شبستان تنگ و تاریک زندگی مستمندان را نوری داده و روشن سازند.

نان و نوائی به آنان داده، مسکن و مرکبی برایشان فراهم آورند و خلاصه غبار غم و اندوه را از چهره حسرت زده و زجر کشیده آنان بزدايند و به وضع دردآورشان پایان داده، به محرومیت و تنگدستی آنان رضا ندهند.

و - صله رحم

موضوع صله رحم از اهمیت فراوانی در اسلام برخوردار می باشد و آیات کریمه قرآنی، مدح و ستایش احسان کنندگان به ارحام (در سطح بالائی) فرموده، چنانکه شدیداً قطع کنندگان رحم را نکوهش و ملامت می فرماید. اخبار و آثار بزرگان و خاندان عصمت نیز در این باب فراوان است.

امام امیرالمؤمنین (صلی الله علیه و آله) در وصایای بسیار ارزنده و جاویدی که به فرزندشان امام مجتبی (علیه السلام) کرده اند، می فرماید: خویشان را گرامی دار، چه آنکه آنان بال توأند که با آن پرواز می کنی و اصل و ریشه

تو هستند که به آن بر می گردی و دست تو می باشند که با آن حمله می کنی. (1)

در منطق امیرالمؤمنین (علیه السلام)، اقوام و خویشان انسان، بال و عامل پرواز اویند که به برکت آنان اوج می گیرد و پیش می رود و به همه جا راه می یابد. همچنین آنان ریشه وجودی انسانند و تار و پود و رگ و ریشه های وجود آنان بهم آمیخته و در آخر، ارحام و خویشان انسان دست پر توان انسانند، که با آن قدرت حمله دارد و اگر دست در بدن نباشد، آدمی قدرت مدافعه از خود را نخواهد داشت.

و در جای دیگر می فرماید: خداوند، صله رحم را لازم گردانید که در آن موجب زیاد شدن و نمو عدد و شمار یاران می شود. (2)

و همچنین پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) در این زمینه می فرماید:

کسی که در این ماه پیوند و احسان نسبت به خویشان خود کند، خداوند او را به رحمت خود پیوند دهد، در روزی که خدای را ملاقات نماید و کسی که در این ماه قطع رحم کند و از خویشان

ص: 101

1- نهج البلاغه.

2- همان، حکمت 244.

خود ببرد، خداوند در آن روز، که این بنده با او ملاقات می کند، رحمت خود را از او قطع خواهد کرد» (1).

ز - دوری از گناهان

تقوی و پرهیزکاری در تربیت و سازندگی و شخصیت اسلامی یک مسلمان نقش بسیار مهمی دارد و برای رسیدن به همین صفت، بهترین عبادت در ماه صیام و در حال روزه، اجتناب از گناهان است.

بدین جهت؛ وقتی که پیامبر بزرگوار اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) در خطبه شعبانیه فضیلت های ماه رمضان و روزه را برای مردم بیان می فرمود؛ امام علی (علیه السلام) پرسید: بهترین اعمال در این ماه چیست؟ آنحضرت فرمودند: **الْوَرَعُ عَنِ مَحَارِمِ اللَّهِ**. اجتناب از معاصی و گناهان.

یکی از مواد برنامه ماه مبارک رمضان، حفظ زبان است و می توان گفت این ماده از مهمترین مواد آن به شمار می رود، زیرا اولاً؛ بعضی از تخلفات و معاصی زبان، موجب بطلان روزه است و ثانیاً؛ زبان، مجمع الآثام و منشاء گناهان بسیار و مولد آفات بی شماری است.

ص: 102

1- خطبه شعبانیه .

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) می فرماید: روزه دار در عبادت و بندگی خداست، اگرچه خوابیده باشد تا زمانی که غیبت مسلمانی را نکند. (1)

همچنین از آنحضرت روایت شده که فرمودند: کسی که مسلمانی را در ماه مبارک رمضان غیبت کند، اجر و پاداشی بر روزه اش نخواهد بود. (2)

ماده دیگری از برنامه رمضان و از وظائف روزه داران این است که چشم را از محرّمات آن بپوشانیم، نگهداری چشم از وظائف متقین و از صفات و مزایای پرهیزکاران به شمار آمده و امام علی (علیه السلام) در این زمینه می فرماید:

اهل تقوی چشمان خود را نگه داشته و از آنچه که خداوند بر آنان حرام کرده بپوشانیدند. (3)

و رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) می فرماید: چشمان خودتان را از آنچه که نگاه کردن به آن حلال نیست، بپوشانید. (4)

ص: 103

1- بحار الانوار ، ج 93 ، ص 247.

2- همان ، ج 72 ، ص 258 ؛ سروش رحمت ، ص 88 .

3- نهج البلاغه ، خطبه 184 .

4- خطبه شعبانیه .

آری در ماه مبارک رمضان باید چشم کنترل شود و اگر روزه دار بخواهد روزه اش کامل و موجب قرب به خدا باشد، باید سخت چشم خود را در حصار و تحت مراقبت شدید قرار داده، با اطمینان کاملاً نگاه کند وگرنه روزه او در منطق اهل رمضان و عارفان، روزه نیست.

چنانکه در روایتی آمده که رسول مکرم اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) فرموده اند:

کسی که در حال روزه داری با دقت به پشت سر زنی نگاه کند، تا حجم استخوانهای آن زن از زیر جامه او برایش نمودار گردد، روزه خود را افطار کرده است. (1)

و لقمان (علیه السلام) به پسرش گفت: پسرم! روزه ای بگیر که شهوت ترا قطع کند، ولی روزه ای نگیر که مانع نمازت بشود، چون نماز بالاتر از روزه است. (2)

ص: 104

1- بحار الانوار، ج 93، ص 290.

2- همان، ج 96، ص 29.

شب قدر آمده یاران بقدرش آگهی یا نه *** به مهمانی شدی دعوت، اجابت میکنی یا نه

دل مولی بدست آور، بکن یاری مظلومان *** مطیع خالق و رهبر بدوران میشوی یا نه

خدایا من در این لحظه بسان مرغ پر بسته *** گنه کار و پشیمانم، بخشش میکنی یا نه

من امشب به درگاه تو نالان آمده ام *** برای تطهیر و عطا آمده ام، عطا میدهی یا نه

این فصل سخنی چند است؛ درباره لیله القدر و عظمت و اهمیّت آن:

شب های قدر، اوج معنویت ماه رمضان است، شب هایی است که زندگی مؤمن در آن سراسر رنگ خدا می گیرد، پهنه ای است که روزه دار، بر آن می ایستد و بر همه ما سوای حق، پشت می کند و در خلوت پر راز شب با عبودیت محض در پیشگاه خدا همه چیز و حتی خود را به فراموشی می سپارد، از هر چه زمینی است می بُرد و با آسمان پیوند می خورد، مجرد می شود و به عبادت خدای یکتا می ایستد، پرده اسباب و قوانین و نوامیس جهان به یکسو می رود و مؤمن

تنها خدا را می بیند که کارگزار همه هستی است و با گوش جان، کلام خدا را می شنود و با دل در می یابد که کائنات چون گویی با چوگان امر الهی متحرکند و این امر او و اراده اوست که سیطره خویش بر هم چیز گسترده است...

شب قدر، میعاد انسان با خداست، شب رنگ باختن جسم و حکومت روح است، شب حقارت ماده و عظمت معناست، شب تجلی معنویت دین و آسمانی شدن زمین است، شب همگامی سراسر وجود مؤمن با ژرفای فطرت الهی اوست.

شب همسایگی انسان با فرشتگان است.

شب فراموشی خود و استغراق در خداست.

شب باران مهر و رحمت حق بر روزه داران خداجوست.

شب تقدیر الهی است.

آری شب قدر از هزار ماه بهتر است ...

در شب های قدر، باید همچنان که پیشوایان به ما آموخته اند با خدای جهان به راز و نیاز و دعا و نیایش پردازیم، سراسر شب باید بیدار ماند، و در نماز و عبادت کوشید و نیازها را به پیشگاه خداوند عرضه داشت، و مهر و رحمت و آمرزش را از او خواست.

در این شب، پس از گذشتن نیمی از ایام روزه، و لیالی ماه مبارک رمضان، بنده از قابلیت‌ها و شایستگی‌های مطلوبی برخوردار شده، که اگر خواسته‌هایش را با خالق خودش در میان بگذارد، هیچ بُعدی ندارد که به پاسخ آن در خواسته‌هایش می‌رسد.

ائمہ علیہم السلام مکرراً پیروان خودشان را امر به دعا در این شب‌ها میکنند. «در این شب دعا کنید و از خدایتان بخواهید، مراد شب بیست و سوم است»⁽¹⁾.

از مولای ما امام سجاد (علیه السلام) پیرامون شب قدر آمده است که:

آن حضرت در شب‌های قدر یعنی نوزدهم و بیست و یکم و بیست و سوم، دعا می‌کرد، در حال ایستاده و نشسته و رکوع و سجود، خداوند را می‌خواند.⁽²⁾

امام باقر (علیه السلام) فرمود: هر کسی شب قدر را احیاء بگیرد، گناهِش آمرزیده می‌شود، اگرچه گناهِانش به تعداد ستارگان آسمان، و سنگینی‌های کوه‌ها، و پیمان‌های دریا باشد.⁽³⁾

ص: 109

1- بحار الانوار، ج 95، ص 121.

2- همان.

3- همان، ص 168.

امام صادق (علیه السلام) بیماری سختی گرفت، وقتی شب بیست و سوم شد، به غلامانش دستور داد که او را به مسجد ببرند، غلامان حضرت چنین کردند و حضرت تا صبح در آن شب، در مسجد ماند. [\(1\)](#)

برکات دعا و احیاء در این شب ها آن قدر بسیار است که متأسفانه بندگان مؤمن، مقداری از آن را می دانند و وقت های خودشان را صرف برخی از کارهای بیهود و عبث می کنند، در این لحظه دوست دارم؛ این روایات را به عنوان برکات احیاء و دعا و نماز ذکر نمایم تا اینکه زمینه ای باشد، برای احیاء شب قدر و اهمیت دادن به دعا و راز و نیاز با معبود در این سه شب.

امام باقر (علیه السلام) می فرماید: هر کسی شب 23 ماه رمضان را احیاء بگیرد و صد رکعت نماز در آن شب بخواند (به این برکات ارزنده و والا نائل می آید):

یک - توسعه اقتصادی

دو - از غرق شدن، نابود شدن زیر دیوارها و تصادفات و سرقت و از شرّ درندگان او را پناه می دهیم.

ص: 110

1- همان.

سه - ترس از سؤال منکر و نکیر در عالم قبر از او برداشته می شود و در حالی از قبرش بیرون می آید و سوی محشر می رود که اطراف او را نور احاطه کرده باشد.

چهار - در آن روز، نامه اعمالشان به دست راستشان می دهند.

پنج - آزادی از جهنم برایش نوشته می شود.

شش - عبور از صراط و امنیت از عذاب جهنم برایش ثبت میشود.

هفت - بدون حساب وارد بهشت می شود.

هشت - در کنار پیامبران و راستگویان و شهداء و درست کاران قرار می گیرد و اینان خوب رفیقی برایش هستند. (1)

پس شب قدر از فرصت های بسیار ارزنده و مغتنم است و باید ما این شب را برای تفکر در اوضاع اسلامی و توجه بیشتر به تعالیم قرآن مجید غنیمت بدانیم و به مقدار ارتباط خود با قرآن و احکام قرآن کاملاً رسیدگی کنیم.

ص: 111

1- بحار الانوار، ج 95، ص 168.

باید از لیالی متبرکه احیاء، که در فضیلت آن و شب زنده داری و عبادت در آن، در کتب دعا و حدیث، اخبار بسیار وارد شده استفاده کنیم. شب هائی است که هرکس در این شب ها، به در خانه خدا برود با دست خالی بر نمی گردد و به سعادت حضور معنوی و لذت تقرّب نایل می شود.

قرآن شب قدر را، (لیلة مبارکه) (1)

خوانده و در شأن آن یک سوره نازل شده و شرافتش از هزار ماه بیشتر است.

شب قدر، شب نزول فرشتگان بر زمین و شب نور و سعادت و قرب به خدا و سلام و رحمت است. (2)

لذا برخی از مفسرین می گویند: شب قدر، به این جهت قدر نامیده شده که جمیع مقدرات بندگان در تمام سال، در آن شب تعیین میشود؛ بلی در آن شب، مقدرات یکسال انسان ها تعیین می گردد و

ص: 112

1- سوره دخان/3 .

2- سوره قدر .

ارزاق و سرآمد عمرها و امور دیگر در آن (لیلة مبارکه) تفریق و تعیین می شود. (1)

علامه طباطبائی می فرماید: ظاهر آن است که مراد از قدر، تقدیر و اندازه گیری است. خداوند در این شب حوادث یکسال را مقدر می کند؛ از قبیل حیات، مرگ، رزق، سعادت، شقاوت. (2)

شایان ذکر است، هرچند در تعیین شب قدر اختلاف است؛

ولی قول معتمد و محقق که از روایات معتبره گرفته شده، این است که از شب نوزدهم و بیست و یکم و بیست و سوم ماه رمضان بیرون نیست.

و به احتمال قوی که بعضی احادیث هم مثل روایت جهنی مؤید آن است، شب قدر، شب بیست و سوم است و از بعضی اخبار استفاده می شود که هر یک از این سه شب، شب قدر است. (3)

به هر حال اگر شب قدر دقیقا معلوم نیست، نهان بودن آن متضمن حکمت و مصلحتی است، و ممکن است آن مصلحت این باشد که

ص: 113

1- تفسیر نمونه، ج 27، ص 187.

2- تفسیر المیزان، ج 20، ص 379.

3- ماه مبارک رمضان، ص 206.

مسلمانان، تمام شب های این ماه را یا لاقلاً این سه شب را در عبادت و پرستش خدای تعالی و تلاوت قرآن و ... اهتمام نمایند و در شب 19 و 21 و 23، در توبه و استغفار و اصلاح احوال و دعا و تلاوت قرآن؛ جهد و جدّ بلیغ نمایند و تا صبح بیدار باشند.

و نکته دیگری که در پنهان ماندن شب قدر به نظر می رسد؛ این است که اگر این شب با این همه قدر و منزلت، مشخص و شناخته شود، بسیاری از مردم به عبادت در آن اکتفاء کرده و از فیض توجه و دعا در سایر شب ها باز می مانند و بسا که سبب غرور یا عجز بعضی شود، در حالی که چون پنهان و نامشخص است، مؤمنان در تمام شب های آن به ذکر خدا و دعا و توبه اشتغال می ورزند و از برکات و ثواب های بیشتر مستفیض و بواسطه تمرین زیادتر، ملکات فاضله در آن ها راسخ تر می شود.

حق شب قدرست در شبها نهان *** تا کند جان هر شبی را امتحان(1)

وظایف مهمه در لیالی قدر

یک - دعا و راز و نیاز و توبه و استغفار؛ که توضیح آن گذشت.

ص: 114

1- مثنوی مولوی.

دو - تجدید عهد با ولیّ امر حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف و خواندن دعاهای معروف «اللَّهُمَّ كُنْ لَوْلِيَّكَ...» می باشد، زیرا شب قدر به آن حضرت تعلق خاص دارد و در آن ملائکه بر آن بزرگوار نازل میشوند. (1)

علی بن ابی حمزه از امام موسی کاظم (علیه السلام) نقل می کند، شنیدم که آن حضرت فرمود: هیچ فرشته ای را خداوند در امری نازل نمی کند، مگر بر امام نازل می شود و خود را و با آنچه از طرف حق آورده به امام عرضه می دارد، و به راستی فرشتگان نزد پروردگار بزرگ بسوی صاحب الامر ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف مشرف می شوند. (2)

سه - احیاء و شب زنده داری؛ احیاء لیالی قدر از مستحبات مؤکده دانسته شده، خصوصاً شب های 21 و 23.

چون احتمال زیاد و شواهد قوی بر اختصاص شب قدر به شب 23؛ بیش از قرائن و شواهد سایر شب ها است.

در روایت آمده که پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) بر چهره های خاندانش آب می پاشید و نمی گذاشت شب 23 از ماه رمضان را بخوابند.

همین طور حضرت زهرا (علیها السلام) هیچ یک از اهل خانه خود را نمی گذاشت در آن شب بخوابند و برای اینکه خوابشان نبرد، غذای

ص: 115

1- سوره قدر/4 .

2- تفسیر نور الثقلین، ج 5، ص 639 .

کمتری به آنان می داد، و از روز، خود را برای شب زنده داری آماده می کرد و می فرمود: محروم است کسی که از خیر این شب بی بهره بماند. [\(1\)](#)

این عمل معصومین علیهم السلام دلیل بر عظمت احیاء بوده و اینکه بیداری در این شب، با بیداری سایر شب ها متفاوت است، در این شب اگر مؤمنی احیاء بگیرد، مورد توجه خدای متعال و تقرب به او می شود، به اندازه ای که یک شب، هزار شب محسوب می شود. [\(2\)](#)

اما احیاء در شب های دیگر از همان سال، یک شب حساب میشود، نه هزار شب.

پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: موسی (علیه السلام) به خداوند عرض کرد: خدایا قرب تو را می خواهم. خداوند فرمود: قُربی لِمَنْ اسْتَيْقَظَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ. [\(3\)](#)

تقرب به من برای کسی است که شب قدر را بیدار مانده است.

چهار قرآن به سر؛ در روایتی از امام باقر (علیه السلام) نقل شده که فرمودند: در این سه شب یعنی 19، 21 و 23؛ قرآن را باز می کنی و مقابل روی خود گرفته و می گوئی: خدایا از تو به حق کتاب با محتوای پیامبر، و آنچه در این کتاب از اسماء حسنا می تو است

ص: 116

1- سنن النبی، ص 296 .

2- سور قدر/3 .

3- بحار الانوار، ج 95، ص 145.

خواهم، اینکه مرا از آتش جهنم آزاد نمائی. سپس در این فاصله حاجت های خود را می خواهی، آنگاه قرآن را به سر می گذاری، و خدا را به قرآن و رسولش سوگند می دهی، سپس خداوند را به سایر معصومین علیهم السلام قسم می دهی. (1)

پنج - علاوه بر آنچه بیان شد در این شب های قدر، زیارت امام حسین (علیه السلام)، خواندن صد رکعت نماز و غسل کردن نیز وارد شده است. (2)

اینک به پاره ای از سخنان گهربار معصومین علیهم السلام پیرامون اهمیت شب قدر اشاره می کنیم:

1- رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود:

هنگامی که شب قدر فرا می رسد، ملائکه، آنهایی که ساکنان سدرۃ المنتهی هستند، که از آن جمله جبرئیل امین است، از آسمان نازل می گردند، پس جبرئیل نازل می شود، که با او پرچم هائی است که یک پرچم را بر بالای قبر من، و پرچمی بر بیت المقدس و پرچمی در بالای مسجد الحرام و یکی دیگر را بر بالای طور سینا نصب می فرماید و در آب شب (شب قدر) هیچ مؤمن و مؤمنه ای را

ص: 117

1- همان، ص 146.

2- برای آگاهی از کیفیت آن اعمال؛ به مفاتیح الجنان شیخ عباس قمی رجوع کنید.

واگذار نمی کند، مگر بر او سلام می نماید؛ الا شارب الخمر و خورنده گوشت خوک و کسی را که به زعفران خود را آرایش می نماید. (1)

2- از امام صادق (علیه السلام) سؤال شد، چگونه شب قدر از هزار ماه بهتر است؟

حضرت فرمود: کار نیک در آن شب، از کار در هزار ماه که در آن ها شب قدر نباشد، بهتر است. (2)

3- امام صادق (علیه السلام) می فرماید: ... زیارت خانه خدا نوشته می گردد در شب قدر، و پیش آمدها و بلاها و ارزاق و آنچه نظیر آن است تا شب قدر سال آینده، تقدیر و تثبیت می گردد. (3)

4- امام باقر (علیه السلام) می فرماید: ليله القدر، از ماه ائمه پوشیده نیست و به تحقیق ملائکه در شب قدر به ما نازل می گردند و در محور ما خانواده طواف می نمایند. (4)

ص: 118

1- نورالثقلین، ج 5، ص 614.

2- توشه رمضان، ص 71؛ وسائل الشیعه، ج 7، ص 256.

3- وسائل الشیعه، ج 7، ص 259.

4- نورالثقلین، ج 5، ص 639.

5- فضیل بن یسار گوید: امام باقر (علیه السلام) در شب بیست و یکم و بیست و سوم ماه رمضان مشغول دعا می شد، تا شب به سرآید و آنگاه که شب به پایان می رسید، نماز صبح را می خواند. (1)

6- امام صادق (علیه السلام) می فرماید: برآورد اعمال در شب نوزدهم، تصویب آن در بیست و یکم و تنفیذ آن در شب بیست و سوم انجام می گیرد. (2)

7- پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمودند: موسی (علیه السلام) عرض کرد؛ خدایا! تقرب و نزدیک شدن تو را می خواهم.

خداوند فرمود: تقرب من برای کسانی است که شب قدر بیداری کشیدند. موسی (علیه السلام) عرض کرد: خدایا! رحمت تو را می خواهم. خداوند فرمود: رحمتم برای کسانی است که به تهیدستان در شب قدر ترحم نمایند. موسی (علیه السلام) عرض کرد: خدایا! عبور از پل صراط را می خواهم. خداوند فرمود: عبور از پل صراط برای کسانی است که در شب قدر صدقه بدهند. موسی (علیه السلام) عرض کرد: خدایا! درختان بهشت با میوه هایش را می خواهم. خداوند فرمود: درختان بهشت با میوه هایش برای کسانی است که در شب قدر خداوند را تسبیح گویند.

ص: 119

1- وسائل الشیعه، ج 7، ص 260.

2- توشه رمضان، ص 72.

موسی (علیه السلام) عرض کرد: خدایا! نجات از آتش جهنم را می خواهم. خداوند فرمود: نجات از آتش جهنم برای کسی است که در شب قدر از گناهانش استغفار کند.

موسی (علیه السلام) عرض کرد: خدایا! خشنودی تو را می خواهم. خداوند فرمود: خشنودی من برای کسانی است که در شب قدر دو رکعت نماز شب قدر را بخوانند.⁽¹⁾ (دستور خواندن این نماز در مفاتیح الجنان مرحوم شیخ عباس قمی آمده است).

8- عبدالله بن سنان از امام صادق (صلی الله علیه و آله وسلم) روایت می کند که آن حضرت فرمودند:

وقتی شب نوزدهم ماه رمضان فرا می رسد، نامه های حاجیان فرودمی آید و مرگ ها و ارزاق نوشته شده و خداوند بر حالات بندگانش آگاه می شود، آنگاه هر مؤمنی را می آمرزد، مگر دو نفر را؛ یکی کسی که مست کننده را بنوشد (مثل خمر و...). دوم کسی که با بستگان بسیار نزدیک خویش که مؤمن هستند (از قبیل پدر، مادر، دائی، عمو، عمه، خاله، خواهر و برادر) قطع معاشرت و رفت و آمد می کند.⁽²⁾

ص: 120

1- اقبال الاعمال، ج 1، ص 345.

2- سیره ماه رمضان، ص 279.

9- امام صادق (علیه السلام) فرمودند: در شب قدر، آنچه از آن شب در طول یکسال می گذرد، نوشته می شود از خوبی، بدی، مرگ، زندگی، باران، سفر حج، آنگاه به انسان های روی کرات خاکی، همه این موارد اجراء می شود. ابن بکیر می گوید: به امام عرض کردم در حق چه کسانی از اهل زمین اجراء می شود؟

امام فرمود: به هرکسی که تومی نگری (هیچ محدودیتی ندارد). (1)

10- امام صادق (علیه السلام) می فرماید: وقتی شب قدر فرا می رسد. تمام امور از هم تفریق و جدا می شود و منادی از آسمان هفتم، از درون عرش فریاد می زند؛ خداوند عزوجل، هر کسی که کنار قبر حسین (علیه السلام) در این شب آمده، بخشیده است. (2)

11- امام صادق (علیه السلام) فرمودند: شب قدر، قلب ماه رمضان است. (3)

ص: 121

1- بحار الانوار، ج 97، ص 22.

2- بحار الانوار، ج 95، ص 166.

3- بحار الانوار، ج 94، ص 11.

عید در زبان فارسی به معنای جشن، ولی در عربی از نظر معنای لغوی از عُوْد به معنای بازگشتن گرفته شده است. دو جهت در عِلّت نامگذاری آن؛ به این واژه گفته شده: [\(1\)](#)

یک - برخی گفته اند: عِلّت این که «عید» را عید گفته اند: این است که مردم در آن روز به وسیله توبه و دعا و نیایش بسوی پروردگار متعال باز می گردند و خدای سبحان نیز با مغفرت و عطایا بسوی بندگانش بر می گردد.

در داستان حضرت موسی (علیه السلام) آمده است: [وَمَوْعِدُكُمْ يَوْمَ الزَّيْنَةِ. \(2\)](#)

علامه طباطبائی می گوید: از سیاق آیه این چنین پیداست که در یک روز معین پیروان حضرت موسی (علیه السلام) خودشان را زینت می دادند و بازارهایشان نیز مزین می کردند، به عنوان عید جشن می گرفتند.

حضرت موسی (علیه السلام) در آن روز با استمداد غیبی خداوند، کلیه کید و مکر ساحران و جادوگران فرعون را بر باد داد، و پیروزمندانه، در برابر فرعونیان به شهر بازگشت.

ص: 122

1- سیره ماه رمضان ، ص 436 .

2- سوره طه/59 .

دو - برخی دیگر از بزرگان گفته اند: علت اینکه «عید» را عید نامیدند، این است که خدای متعال در آن روز به بندگان مؤمنش فوائد جمیله و عائدات جزیه و پاداش بزرگ می دهد.

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمودند: خدای متعال در روز عید به فرشتگان می فرماید، مزد آنانی که به وظایف خودشان عمل کردند چیست؟

فرشتگان می گویند: خدایا! پاداش آنان به دست تو است. خدای متعال می فرماید: شما فرشتگان گواهی بدهید و شاهد باشید من آنها را آمرزیدم. [\(1\)](#)

بنابر هر دو قول، فرهنگ عید در اسلام مشخص گردید.

چون اسلام، این روز را برای بازگشت بنده به سوی خدا، با توبه و دعا و توجه خداوند بسوی بندگان تا مغفرت و رحمت و جوایز قرار داده و لذا همهٔ مکتب وحدانیت را دعوت می کند به اجتناب از انواع شادی هایی که مؤحد را از مسیر الهی دور می کند و قرآن چنین شادی ها، را از صفات مشرکین می خواند و می فرماید:

الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَ لَعِبًا. [\(2\)](#)

مشرکین کسانی هستند که عیدشان را، شادی های فاسد قرار دادند.

ص: 123

1- شجره طوبی، ج 1، ص 19.

2- سوره اعراف/ 51.

«دینهم» به معنای «عیدهم»؛ در بیانات مغسّـرین آمده، چون مشرکین در آن روز، بت های خود را به انواع زیبایی های مُفرط مُزین می کردند و به عنوان خدای خویش، آنها را می پرستیدند.

در قرآن از چهار عید نام برده شده از جمله عید فطر، آنجا که می فرماید: **قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّىٰ. (1)**

مراد از «تزکی» زکات فطره است یعنی روزه داری که زکات فطره اش را بپردازد، پیروز و رستگار است به دنباله اش می گوید:

وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّىٰ. (2) نماز عید فطر را بخواند.

فرهنگ برگزاری عید اسلامی در این دو آیه مشخص گردیده، دستگیری از فقراء و یاد خدا؛ بوسلیه خواندن نماز عید فطر.

و جالب توجه این جاست که با «قد» مطلب را تأکید نموده یعنی مسلمین به جای این که اول صبح ماه شوال برخیزند و خودشان را برای گردش و تفریح آماده کنند. بسوی میعادگاه همیشگی و جایگاه نماز و عبادت بشتابند، تا اینکه در صفوف نماز، نامشان را در دفتر روزه داران واقعی باری تعالی بنویسند.

اینک به پاره ای از سخنان معصومین علیهم السلام پیرامون عید فطر و زکات فطره اشاره می کنیم:

ص: 124

1- سوره اعلیٰ / 14.

2- سوره اعلیٰ / 15.

1. حضرت علی (علیه السلام) می فرماید: روز عید فطر، برای کسی عید است که خداوند روزه اش را پذیرفته و از بیداری شب او تشکر نموده و هر روزی که در آن گناه نشود، آن روز برای مؤمن روز عید است. (1)

2. امام صادق (علیه السلام) می فرماید: ... همانا به کارگر پس از فراغ از کار اجرت می دهند، پس آمرزش روزه داران و اجرتشان در شب عید فطر، به آنان عطاء می گردد... (2)

3. حضرت علی (علیه السلام) فرمودند: روز عید، روزی است که نیکوکاران پاداش می گیرند، ولی گناهکاران زیان می کنند و این روز، بسیار به روز قیامت شباهت دارد. پس با بیرون رفتن شما از منزل به سوی نماز عید، بیرون رفتن از قبر بسوی خدایتان یاد آورید. وقتی در جایگاه نماز ایستادید به یاد آن روزی بیفتید که در محضر خداوند برای حسابرسی می ایستید. بیاد آورید بازگشت خودتان را به منزل هائی که در پیش رو دارید، آیا به بهشت می روید یا به جهنم.

ای بندگان خدا! بدانید نزدیکترین چیزی که برای مردان روزه دار و زنان روزه دار قرار داده شده، این است که در آخرین روز ماه

ص: 125

1- شجره طوبی ج 1، ص 21.

2- من لا یحضره الفقیه، ج 2، ص 167.

رمضان فرشته ای از طرف خداوند فریاد می زند، بندگان خدا بشارت باد بر شما، خدا گناهان گذشته شما را آمرزید. به فکر آینده و زندگی جدید خودتان باشید که چگونه می خواهید زندگی نوین را آغاز کنید.

وقتی هلال ماه شوال نمایان شد، فریاد فرشته برخاسته می شود: مؤمنین بیائید جوایزتان را دریافت کنید. (1)

4. از امام صادق (علیه السلام) سؤال شد درباره قول خداوند که می فرماید: «قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى» به تحقیق رستگار شد کسی که پاک شد؟ حضرت فرمودند: کسی که خارج نماید، زکات فطره اش را (مراد است). (2)

5. امام علی (علیه السلام) می فرماید: هر کسی زکات فطره را اداء نماید. خداوند تکمیل می فرماید برای او بوسیله زکات فطره، نواقص زکات مالش را. (3)

6. امام صادق (علیه السلام) می فرماید: براستی از اکمال و اتمام روزه، ادای زکات فطره است، همچنان که درود و صلوات بر پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) باعث اکمال نماز است، زیرا کسی که روزه بگیرد و

ص: 126

1- شجره طوبی، ج 1، ص 21.

2- من لا یحضره الفقیه، ج 1، ص 510.

3- همان، ج 2، ص 183.

زکات فطره را عمداً نپردازد، روزه نیست برای او، یعنی قبولی روزه او منوط به پرداخت زکات است. (1)

روز جهانی قدس

1. تاریخچه فلسطین

حدود 3500 سال قبل از میلاد، قبایلی از عرب به فلسطین هجرت کردند که بعدها کنعانیان نامیده شدند، 2500 سال بعد از این هجرت، قومی به نام فلسطین با هجرت خود به این سرزمین جای کنعانیان را گرفتند و نام فلسطین را بر خود گذاشتند، از زمان ظهور اسلام در فلسطین (قرن هفتم میلادی) این کشور در دست مسلمانان بوده و پیروان ادیان دیگر با مسلمانان زندگی مسالمت آمیز داشته اند. اگرچه اقوام زیادی در طول تاریخ به فلسطین حمله کرده و آنجا را تصرف نموده اند؛ اما فلسطین با اکثریت ساکنان عربی اش، همواره هویت عربی و اسلامی خود را حفظ کرده است. در جنگ های صلیبی، حدود هفتاد هزار مسلمان از مردان و زنان و اطفال فلسطینی کشته شدند، اما ملت فلسطین همچون سرو، بر پای خویش ایستاده بودند.

ص: 127

1- همان، ص 182 .

2. تشکیل دولت غاصب اسرائیل

یهود آواره در سراسر اروپا و آمریکا، به خاطر صفات پستش، همواره مورد تحقیر جهانیان واقع می شد، ولی در آرزوی تشکیل دولتی یهودی به سر می برد، اولین اقدام آنها تشکیل کنگره بال در سال 1897 میلادی به ریاست هرتزل بود، او می گوید: در کنفرانس بال من دولت یهود را پایه گذاری کردم که در مدت 50 سال آینده، جهانیان همه اعمال ما را متوجه خواهند شد. (1)

هرتزل که بانی صهیونیسم بین المللی است در کتاب (دولت یهود)؛ اوگاندا را به عنوان مرکز دولت یهودی پیشنهاد کرد، ولی کنگره یهود، پس از مرگ هرتزل با پیشنهاد وی مخالفت نمود و تأکید کرد که فلسطین و یا حداقل منطقه ای در جوار آن که بعد بتوانند به فلسطین دست یابند، باید مرکز یهود انتخاب شود.

بعد از جنگ جهانی اول به خاطر وجود امپراتوری عثمانی، صهیونیست فقط یک درصد یهود را تشکیل می داد و چندان هم موفق نبود. پس از جنگ جهانی اول و فروپاشی عثمانی، انگلستان

ص: 128

رسماً فلسطین را تحت قیمومت خود گرفت و پس از آن، مهاجرت یهود به فلسطین شدت یافت و قتل و غارت و تصاحب شهرک ها و روستاهای فلسطینی شروع شد.

پس از جنگ جهانی دوم در سال 1948 انگلستان اعلام کرد طبق نظر سازمان ملل، فلسطین را تخلیه می کند و آن را به سازمان ملل واگذار می نماید و در پی آن ساز و برگ های نظامی و اسلحه های مدرن را در اختیار یهودیان قرار داد و ملت فلسطین را خلع سلاح کرد، به این ترتیب دست یهودیان را در کشتار مردم بی دفاع فلسطین باز گذاشت. بعد از این ماجرا در «دیر یاسین» 250 فلسطینی را در یک حمله سر بردند.

زنان مسلمان را بدون پوشش و برهنه، سوار بر اتومبیل ها کرده و در شهرها گرداندند. بعد از این اعمال خشونت آمیز، بیش از یک میلیون مسلمان فلسطینی به کشورهای مجاور پناهنده و آواره شدند.

همزمان با خروج انگلستان از فلسطین، یهودیان به نام دولت اسرائیل اعلام استقلال کردند که بلافاصله ارتش های مصر، عراق، سوریه، سعود، سودان، لیبی، اردن، لبنان، همراه آورگان فلسطینی از سه طرف وارد فلسطین شدند. در ابتدا پیروزی هایی داشتند، ولی با

فعالیت انگلستان و آمریکا و سازمان ملل، جنگ متوقف شد و پس از مدتی از سر گرفته شد، ولی کاری از پیش نبردند تا این که در سال 1979 سادات در کمپ دیوید، پیمان صلح با اسرائیل را امضاء کرد. به دنبال آن اردن نیز در این جرگه وارد شد.

زمزمه های سازش از زمان ریگان رئیس جمهور آمریکا بین اعراب و اسرائیل شدت بیشتری گرفت تا این که در سال 1991 اعراب و اسرائیل با طراحی آمریکا در مادرید پشت میز مذاکره نشستند.

این مذاکرات برای اسرائیل دست آورد مهمی در بر داشت، زیرا هدف گفتگوهای مستقیم، برای او به منزله شناسایی آن کشور از طرف اعراب بود. عرفات به خاطر حفظ موقعیت سیاسی خویش، منافع ملی فلسطین را زیر پا گذاشت و به وعده های دروغین آمریکا و اسرائیل دل خوش کرد و امروز پس از گذشت چندین سال از مذاکرات پی در پی، هیچ چیز به دست نیامده و نخواهد آمد.

3. یهود در قرآن

الف - فساد پی در پی در طول تاریخ

ص: 130

«وَقَضَيْنَا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ لَتُفْسِدُنَّ فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ عُلُوًّا كَبِيرًا» (1).

ب - لجاجت و سبک سری

«وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ وَكَانُوا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ» (2).

ج - کشتن پیامبران الهی

«لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَارْسَلْنَا إِلَيْهِمْ رُسُلًا كُلَّمَا جَاءَهُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوِي أَنْفُسُهُمْ فَرِيقًا كَذَّبُوا وَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ» (3).

د - جاسوسی و جاسوس پروری

«أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ...» (4).

ذ - یهود و تقاضای عمر جاوید

«وَلَتَجِدَنَّهُمْ أَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَاةٍ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا يَوَدُّ» (5).

ص: 131

1- سوره اسراء/4 .

2- سوره بقره/89 .

3- سوره مائده/70 .

4- سوره حشر/11 .

5- سوره بقره/96 .

ویل دورانت می نویسد: یهودیان کمتر به زندگی پس از مرگ اعتقاد داشتند و در دین آنها هیچ چیز درباره خلود آدمی نیامده و پاداش و کیفر را منحصر به همین دنیا می دانند، همین افکار و عقاید بی پایه و اقلیت مذهبی و نژادی، باعث شده در دنیای امروز از یهود، مردمی مرموز و جاسوس و سیاست باز، ساخته شود که نه تنها دولت ابر پلنگ آمریکا را در خدمت گرفته، بلکه در شوروی سابق نیز رهبران بلند پایه حزب کمونیست از جمله تروتسکی و همسر لنین یهودی بودند. از 22 وزیر دولت مسکو 17 نفر یهودی بودند در قسمت دبیر کلی سازمان ملل 17 نفر از رؤسای قسمت ها و 5 نفر از معاونان و مشاوران، یهودی هستند، 19 نفر از رؤسای مهم بانک همراه و صندوق بین المللی پول یهودیند. (1)

شایان ذکر است که امروز 5/1 درصد جمعیت آمریکا؛ یهودی است. ولی 69 درصد شرکت های تجاری و کارخانجات تولیدی از آن یهود است. بانک ها و مطبوعات و خبرگزاری های مهم با پول سرمایه داران یهودی اداره می شود.

ص: 132

1- اسرائیل، فاشیسم جدید، ص 203 .

همچنین 55 درصد از اعضای پارلمان آمریکا، 71 درصد وکلای دادگستری، 69 درصد پزشکان، 80 درصد تجار مهم، 60 درصد مقامات CIA یهودی اند. (1)

فرقه های ضالۀ بهائی و قادیانی توسط یهود تشویق و اداره می شوند. به همین جهت حیفا در قلب اسرائیل، به عنوان شهر مذهبی بهائیان معرفی می گردد و نقشۀ اسرائیل بر روی دیوار حظیرة القدس بهائیان آمریکا کشیده می شود.

صاحبان مکتب های اجتماعی و سیاسی مثل مارکس و انگلس، بل سارتر، فروید هم یهودی اند. دولت غاصب کنونی که برای فریب جهانیان لقب حضرت یعقوب (علیه السلام) که اسرائیل (بنده خدا) است.

بر خود نهاد و اسم فرزندان و خیابان ها و مدارس، حتی شماره پروازها را به اسم انبیای بنی اسرائیل نام گذاری کرده است.

4. انتفاضه

قیام خودجوش مردم فلسطین که پس از ناامیدی از دولت های غرب و شرق و مذاکرات سازش، از سال 1987 شروع شد، انتفاضه

ص: 133

نام گرفت، هسته اصلی این قیام از مساجد شروع شده و نشان دهنده عزم ملی برای نابودی اسرائیل است.

این قیام، الهام گرفته از انقلاب اسلامی ایران می باشد، حرکت جهاد اسلامی که شاخه انشعابی اخوان المسلمین است، به رهبری دکتر فتحی ابراهیم شقاقی در داخل سرزمین های اشغالی شکل گرفت. بقیه اخوان المسلمین که معتقد بر کادر سازی و تربیت نیروی انسانی بودند، بعد از حرکت جهاد اسلامی، آنها نیز وارد مرحله مبارزه عملی شده و حرکت مقاومت اسلامی (حماس) را پی ریزی نمودند که رهبری معنوی آن را شیخ احمد یاسین به عهده دارد.

این دو تشکل با الهام از انقلاب اسلامی به زمینه سازی اجتماعی قیام پرداختند که در این رابطه شیخ حامد البیضاوی خطیب می گوید: در سال 1970 در بزرگ ترین شهر فلسطین یک دختر با حجاب دیده نمی شد، ولی الان ده ها هزار خانم فلسطین حجاب دارند. در سال 1967 در شهر نابلس فقط 15 مسجد وجود داشت، اکنون 65 مسجد وجود دارد. در غزه تعداد مساجد از 200 به 600 مورد افزایش پیدا کرده است و مبارزات، رنگ اسلامی به خود گرفته است، در حرکت جدید که از تاریخ 7/8/1379 شروع شد، بیشتر الهام گرفته از پیروزی مسلمانان لبنان می باشد و برای اولین بار ملت های اسلامی در تمامی کشورهای اسلامی در تمامی کشورهای اسلامی به حمایت از فلسطینیان تظاهر کردند، در آمریکا و انگلستان مسلمانان به حمایت

از فلسطینان به خیابان ها آمدند حتی در خود اسرائیل، یهودیان طرفدار صلح، به حمایت از ملت مظلوم فلسطین تظاهرات نمودند و این رویداد اخیر، در طول دوران مبارزه ملت فلسطین بی سابقه است.

5. روز قدس

حضرت امام خمینی (رحمه الله علیه) آخرین جمعه ماه مبارک رمضان را به عنوان روز جهانی قدس اعلام کرده و فرمودند: «جمعه آخر ماه مبارک رمضان روز قدس است، روز قدس که همجوار شب قدر است، لازم است که در بین مسلمانان احیاء شود و مبدأ هوشیاری آنان باشد ... هان ای مسلمانان جهان و مستضعفان گیتی، به پا خیزید ... تا کی باید قدس شما، در زیر چکمه تفاله های آمریکا، اسرائیل غاصب پایکوب شود؟ تا کی سرزمین قدس، فلسطین، لبنان و مسلمانان مظلوم آن دیار در زیر سلطه جنایتکاران به سر برند و شما تماشاچی باشید»⁽¹⁾.

جمعه آخر ماه رمضان، یادآوری حضور میلیونی مردم مسلمان ایران و دیگر مسلمانان جهان در اعلام همدردی با ملت مظلوم

ص: 135

1- صحیفه نور، ج 15، ص 75.

فلسطین است، ملّتی که بیش از پنجاه سال از سرزمین مادری خود آواره و بی خانمان شده اند.

به مصداق روایت نبی مکرم اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) «مَنْ أَصْبَحَ وَ لَمْ يَهْتَمَّ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيْسَ بِمُسْلِمٍ».

هر کسی که صبح کند و اهتمام نرزد به امور مسلمین، مسلمان نیست.

اعلام همدردی و اهتمام به وضعیت مسلمانان مظلوم فلسطین، نه تنها یک وظیفه سیاسی، بلکه یک وظیفه شرعی و دینی نیز می باشد.

لذا روحانیت ما در این برهه از زمان در مقابل رژیم صهیونیستی وظیفه سنگینی دارد، زیرا اخیراً در اسرائیل صحبت از مقابله این دولت با مسلمین است نه اعراب. موشه دایان بعد از تصرف بیت المقدس، در حالی که وارد بیت المقدس می شد، فریاد زد:

یکی از چندین آرزوی ما برآورده شد، بالاخره توانستیم انتقام فتح خیر را از مسلمانان بگیریم. و این جمله اکنون بر روی در و دیوار شهرهای یهودی نشین نقش بسته است.

روحانیت ما با روشنگری خود، باید نسل جوان را به خطرات دنیای سیاسی خاورمیانه آشنا کند و آن‌ها را برای مقابله با ظلم و ستم صهیونیست‌ها آماده سازند.

ص: 137

عبادت علی (علیه السلام) در شب های رمضان

از «أمّ سعید» کنیز امیرالمؤمنین (علیه السلام) پرسیدند: علی (علیه السلام) در ماه رمضان بیشتر عبادت می کند یا در سایر ماه ها؟ پاسخ داد: علی (علیه السلام) هر شب با خدای خود به راز و نیاز مشغول است و برای او ماه رمضان و دیگر اوقات یکسان است.

و نیز در شرح حال آن حضرت آمده است: وقتی که او را پس از ضربت خوردن از مسجد به خانه می بردند، نگاهی به محلّ طلوع فجر افکند و فرمود: ای صبح! تو شاهد باش که علی را فقط اکنون (به حکم اجبار) دراز کشیده می بینی! [\(1\)](#)

روزه پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) و امیرالمؤمنین (علیه السلام)

مردی از ابن عباس از روزه پرسید، ابن عباس گفت: اگر روزه پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) را بخواهی بدانی، پس آن حضرت سه روز از هر ماهی روزه داشت، و می فرمود: این سه روز برابری با روزه ده روز دارد. [\(2\)](#)

ص: 141

1- سفینة البحار، ج 1، ص 200.

2- سفینة البحار، ج 2، ص 66.

و محدث قمی می نویسد: حضرت علی (علیه السلام) شب ها را به عبادت و نماز شب؛ و روزها را یک روز در میان روزه و یک روز در میان افطار می کرد. (1)

نجات از عذاب، بخاطر حرمت ماه رمضان

مردی مجوسی پسرش را دید که در ماه مبارک رمضان آشکارا غذا می خورد، یک سیلی محکم به او زد که چرا حرمت اسلام و مسلمین را رعایت نمی کنی؟

بعد از مرگ مجوسی، او را در خواب دیدند که در بهشت است، از او پرسیدند: چه عملی تو را از اهل بهشت قرار داد؟

گفت: در حال احتضارم، ندایی از حق تعالی برآمد که: ای ملائکه بر بالین بنده ام حاضر شوید که او را از مسلمین قرار دادم، چون ماه رمضان را احترام می نمود. (2)

نفرین علی (علیه السلام) در شب نوزدهم رمضان

شب جمعه و شب نوزدهم ماه رمضان سال 40 هجرت، آخرین شب عمر امام علی (علیه السلام) بود، امام حسن (علیه السلام) می گوید: همراه پدرم

ص: 142

1- الکنی و الالقاب، ج 3، ص 206.

2- لطیفه ها و داستانها، ص 97.

علی (علیه السلام) به سوی مسجد رهسپار شدیم، پدرم به من فرمود: «پسرم! امشب لحظه ای چرت مرا فرا گرفت، در هماندم رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) بر من آشکار شد، عرض کردم: «ای رسول خدا، چیست این مصائبی که از ناحیه امت شما به من رسیده است؟ آنها به راه عداوت و انحراف افتاده اند.»

رسول اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) به من فرمود: اُدْعُ عَلَيْهِمْ: «آنها را نفرین کن.»

من امشب در مورد این امت (منحرف) چنین نفرین کردم: «خدایا به عوض آنها، دیدار و همنشینی با خوبان را نصیب من گردان، و به عوض من، بدان را بر آنها مسلط کن!»

سحرگاه همان شب نفرین امام علی (صلی الله علیه و آله وسلم) به استجابت رسید. (1)

در ایستگاه چهارم پل صراط، از روزه سؤال می شود

از ابن عباس روایت شده: که بر روی گرمی جهنم هفت ایستگاه است که از بنده سؤال خواهد شد. در نخستین جای آن از شهادت به وحدانیت خدا (یعنی از توحید که از عقائد است) پرسیده می شود، اگر جواب کامل داد، به ایستگاه دوم عبور می کند، در ایستگاه دوم از نماز سؤال می گردد، اگر آن را صحیح انجام داده باشد، به جایگاه

ص: 143

سوم عبور می کند، در ایستگاه سوم از زکات پرسیده می شود، اگر آن را درست جواب داد، به ایستگاه چهارم عبور می کند و در آنجا از روزه پرسیده می شود، اگر آن را صحیح انجام داد، به ایستگاه پنجم وارد می شود، در آنجا از حج سؤال می شود، اگر آن را بجا آورده باشد، به ایستگاه ششم وارد می شود، و در آنجا از حج عمره پرسیده می شود، اگر آن را انجام داده باشد، به مرحله هفتم وارد خواهد شد، در آنجا از مظالم (آنچه به ظلم گرفته شده یا از ستم هائی که به دیگران انجام گرفته) سؤال می شود، اگر از عهده آن بیرون آمد که هیچ . و گرنه گفته می شود: به اعمالش بنگرید، اگر او عبادت مستحبی انجام داده است که بوسیله آن اعمال خود را تکمیل کرده باشد، از سؤالات فاتح بیرون می آید و او را به سوی بهشت می برند! (1)

قرائت هزار مرتبه سوره قدر در شبهای رمضان

در حالات آیت الله نجابت از علمای شیراز آمده است که: در شب های ماه مبارک رمضان در ابتدا معمولاً مذاکره علم و بحث

ص: 144

1- بحار الانوار، ج 3، ص 273.

معرفت و توحید بود؛ که افضل اعمال، حتی نسبت به ليله القدر است (بنابر نقل مرحوم صدوق) و بعداً احمز اعمال بين اعمال شب ها و سحرهای ماه مبارک یعنی مشکل ترین آن ها و طولانی ترینش که هزار مرتبه سوره قدر یا صد مرتبه سوره دخان است را ملتزم بودند؛ چنانکه امام علی (علیه السلام) در حدیثی می فرماید: « هرگاه من بین دو امر واقع بشوم، آن را که مشکل تر هست، انتخاب می کنم، به عنوان فرد افضل».⁽¹⁾

آخرین ماه رمضان امام خمینی (رحمه الله علیه) چگونه گذشت

حجت الاسلام و المسلمین توسلی: در کسالت آخر امام، شب ها یکی از برادران پاسدار، پشت در اتاق ایشان می خوابید، یک وقت من از ایشان سؤال کردم: «شما که مدتی شب ها مراقب امام بودید، خاطره ای از امام دارید؟» گفت: «بله، شب ها، معمولاً امام دو ساعت مانده به اذان صبح بیدار بودند. یک شب متوجه شدم، امام با صدای بلند گریه می کنند. من هم متأثر شدم و شروع کردم به گریه کردن. امام برای تجدید وضو بیرون آمدند متوجه من شدند. فرمودند: «فلانی! تا جوان هستی قدر بدان و خدا را عبادت کن لذت عبادت

ص: 145

در جوانی است. آدم وقتی پیر می شود، دلش می خواهد عبادت کند؛ اما حال و توان برایش نیست».

امام خمینی در هر کار و در هر حال به یاد خدا بودند. ذکر و دعا و مناجات و گریه های نیمه شبشان هرگز قطع نشد. از لحظه های آخر عمرشان اگرچه فیلمبرداری شده است، ولی هنوز بخشی از آن را نشان نداده اند، چنانچه این فیلم ها به طور کامل نشان داده شوند، می بینید که چگونه ریش مبارکشان را روی دست گرفته اند و زار زار گریه می کنند. آخرین ماه رمضان دوران حیاتشان به گفته ساکنان بیت، متفاوت از دیگر ماه رمضان ها بود. به این صورت که امام همیشه برای خشک کردن اشک چشمشان دستمالی را همراه داشتند، ولی در آن ماه رمضان، حوله ای را نیز به همراه بر می داشتند تا در هنگام نمازهای نیمه شبشان از آن هم استفاده کنند. (1)

برنامه های امام خمینی (رحمه الله) در ماه رمضان

یکی از همراهان امام در نجف اشرف اظهار می دارد که: «ایشان در روز؛ ده جزء قرآن در ماه رمضان، می خواندند یعنی در هر سه روز، یک دوره قرآن می خواندند. برادران خوشحال بودند که دو دوره قرآن را خوانده اند؛ ولی بعد می فهمیدند، امام ده یا یازده دوره

ص: 146

1- امام در سنگر نماز، ص 77.

قرآن را خوانده اند، و فکر می‌کنم که حالا هم، ایشان این برنامه را داشته باشند».

فرزند امام می‌گفت: شبی در ماه رمضان، من پشت بام خوابیده بودم، خانه ایشان یک خانه کوچک 45 متری بود، بلند شدم دیدم که صدائی می‌آید، متوجه شدم که آقاست که در تاریکی در حال نماز خواندن است. و دست هایش را طرف آسمان دراز کرده و گریه می‌کند. برنامه عبادی ایشان این بود که در ماه رمضان، شب تا صبح نماز و دعا می‌خواندند و بعد از نماز صبح و مقداری استراحت، صبح زود برای کارهایشان آماده بودند. (1)

سه روز، روزه برای دفع زلزله

علی بن مهزیار از بزرگان و فقهای پارسای عصر امامان جواد و هادی (علیه السلام) بود و از طرف آن‌ها وکالت و نمایندگی داشت تا در اهواز به امور مردم رسیدگی کند، قبر شریفش در اهواز محل زیارت شیعیان و دوستان است، او می‌گوید: در اهواز زلزله مکرر و زیاد می‌آمد، نامه ای برای امام جواد (علیه السلام) نوشتم، و در آن نامه عرض کردم: «اگر اجازه بدهی از اهواز به جای دیگر منتقل شوم».

ص: 147

1- سیمای فرزندگان، ص 159 .

امام جواد (علیه السلام) در پاسخ نوشت: «از اهواز به جای دیگر نروید، روزهای چهارشنبه و پنج‌شنبه و جمعه روزه بگیرد و لباسهایتان را بشوئید و پاکیزه نمائید، و روز جمعه بیرون بیائید و دسته جمعی دعا کنید، و خداوند این بلا را از سر شما دفع خواهد کرد».

علی بن مهزیار (رحمه الله) می‌گوید: پس از دریافت نامه، به دستور آن حضرت عمل کردیم، دیگر زلزله نیامد. (1)

ثواب ختم قرآن در ماه رمضان

مغیره از جمله کسانی است که بطور مکرر قرآن را ختم می‌کرده است.

فرزندش علی بن مغیره می‌گوید: به امام کاظم (علیه السلام) عرض کردم: من هم بعد از پدرم با توجه به فرصت، شغل، نشاط و کسالت خود، گاهی بیشتر و گاهی کمتر از او، قرآن را در ماه مبارک رمضان ختم می‌کنم و هنگامی که عید فطر فرا می‌رسد یک ختم آن را برای رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) قرار می‌دهم و یک ختم برای علی (علیه السلام) و یک ختم برای حضرت فاطمه (علیها السلام) و سپس برای هر یک از ائمه تا به شما

ص: 148

1- بحار الانوار، ج 5، ص 101.

منتهی شود یک ختم قرآن اهدا می‌کنم. چه اجری برای این عمل من وجود دارد؟ امام کاظم (علیه السلام) فرمود: اجر تو این است که در قیامت با آنها خواهی بود. گفتم: «الله اکبر» یک چنین اجری دارم. سه مرتبه فرمود: آری. (1)

روزه برای دیدار امامان

از آخوند ملاعلی همدانی نقل شده است که در یکی از زمستان‌های سخت همدان، که سرمای شدیدی منطقه را فرا گرفته بود، فقرای زیادی گردخانه آخوند اجتماع کرده و از او کمک می‌طلبیدند. ایشان که در مصرف سهم امام (علیه السلام) احتیاط تام داشت، بتردید می‌افتد که آیا سزاوار است از آن وجوه به مستمندان بدهد؟ لذا تصمیم می‌گیرد برای دیدن یکی از امامان در خواب و سؤال از حضرت، روز را روزه بگیرد و پس از افطار و قبل از خواب صد مرتبه سوره توحید یا قدر بخواند. ولی چون دندان کشیده بود، روزه نگرفته و شب صد مرتبه سوره مذکور را می‌خواند. در خواب می‌بیند که مستمندان خانه او را احاطه کرده، ناگاه، صدای یا کریم بلند شد و آخوند می‌بیند که حاج شیخ عبدالکریم آمد و گفت: طلب کار

ص: 149

زیاد است. لذا من دو هزار تومان حواله می دهم، مگر این ها (فقراء) باید از گرسنگی بمیرند؟ روز بعد آخوند منتظر حواله مذکور شد. ولی چون خبری نشد، از شخصی دو هزار تومان قرض کرده و به فقراء می دهد. بعد از بیست روز، یک نفر گُرد با نوکرش نزد آخوند می آید و وصیت نامه ای برای آخوند می خواند که در آن نوشته شده بود: به آخوند ملاعلی دو هزار تومان بدهید. تاریخ وصیت نامه همان روزی بود که شبش آخوند ذکر را خوانده و آن خواب را دیده بود. (1)

روزه و نشانه های شیعه

یکی از شب های مهتابی، امام علی (علیه السلام) از مسجد کوفه بیرون آمد و به قصد صحرا حرکت کرد، گروهی پشت سر آن حضرت به راه افتادند، تا به آن حضرت رسیدند، حضرت نزد آن ها ایستاد و فرمود: کیستید؟

گفتند: ما از شیعیان تو هستیم. امام (علیه السلام) با دقت به چهره آنها نگریست و فرمود: «پس چرا سیمای شیعه را در چهره شما نمی نگرم». پرسیدند: سیمای شیعه چگونه است.

ص: 150

فرمود: سیمای آن ها: 1. بر اثر عبادت شب و بی خوابی، زرد شده است، 2. و چشمانشان بر اثر گریه از خوف خدا، کم دید شده، 3. کمرشان بر اثر قیام به عبادت، خم گشته، 4. شکمشان بر اثر روزه گرفتن، فرورفته، 5. و لب هایشان بر اثر دعا خشک شده 6. و گردن و تنان بر آنها نشسته است (آثار خشوع و تواضع در چهره آن ها آشکار است). (1)

شهید رجائی و روزه های خالصانه

خانم عاطفه صدیقی همسر محترمه شهید رجائی در خاطرات خود از شهید رجائی نقل می کند:

آقای رجائی واقعاً اراده عجیبی داشتند، وقتی تصمیم می گرفت کاری را انجام بدهد، در هر شرایطی که پیش می آمد، دنبال آن کار را می گرفتند. ایشان هر پنجشنبه همیشه روزه می گرفت که گاه روزه مستحبی بود و بعضی اوقات هم قضای روزه پدر یا مادرش را داشت، گاهی که پیش می آمد، روزه پنجشنبه ای به قزوین می رفتیم ایشان نظر همیشگی خود را داشت، یعنی با اینکه در سفر بود و نباید روزه

ص: 151

می گرفت، ولی می دیدم که تا نزدیکی های غروب هیچ چیز نمی خورند و مثل یک روزه دار رفتار می کنند!

ما که نمی دانستیم چرا این کار را می کند، وقتی به او می گفتیم در سفر که نمی شود روزه گرفت. چون در این گونه مواقع خیلی که حرف می زد که عملش جنبه ریا و تظاهر نداشته باشد، بصورتی خاص به ما می فهماند که روزه نیست، ولی می خواهد عادت هر پنجشنبه خود را ترک نکند.

مدت ها از زندگی مشترک ما گذشت تا من متوجه شدم پنجشنبه هر هفته را روزه می گیرد و چون نه تنها هیچ چیز در این رابطه حتی به من نمی گفت، بلکه طوری هم رفتار می کرد که من فکر می کردم ناهارش را خورده و به منزل آمده است. بعد که دیدم پنجشنبه ای هم که در منزل است غذا نمی خورد، فهمیدم روزه مستحبی می گیرد. [\(1\)](#)

ص: 152

1- همان، ص 31.

در حالات عالم بزرگوار، سید مهدی قزوینی آمده که رسمش این بود که نماز مغرب را در مسجد می خواند و مردم نیز اجتماع می کردند و بعد از آن نوافل مرتبه ی ماه رمضان را بجا می آورد، سپس به منزل می آمد و افطار می کرد و باز به مسجد بر می گشت و نماز عشا را با مردم بجا می آورد، آنگاه نوافل مرتبه ی آن را می خواند و بعد با جمعیت زیادی به منزل بر می گشت و بعد از لحظاتی که آرام می گرفتند، یکی از قراء شروع به قرائت قرآن می کرد و با آهنگی بلند و دلنواز، آیاتی از کتاب خدا را تلاوت می کرد، آیاتی که در تحذیر و ترغیب و موعظه بود و به نحوی تلاوت می کرد که سنگ گران را ذوب می کرد و قلب های قاسی و سخت را نرم می نمود، آنگاه دیگری می آمد و ذکر مصائب حضرت ابی عبدالله الحسین (علیه السلام) را می کرد و بعد از آن یکی از صلحاء شروع به قرائت دعا های ماه مبارک رمضان می کرد و دیگران نیز پیروی می نمودند و با او

می خواندند تا موقع صرف سحری می شد که پراکنده می شدند و هر کدام به منزل و جایگاه خود می رفتند. (1)

افطار علامه طباطبایی (رحمه الله علیه)

یکی از فضلاء می گفت: به مرحوم آیت الله شهید مطهری (رحمه الله) عرض کردم که شما فوق العاده از علامه طباطبائی تجلیل می کنید تعبیر «روحی فدا» را در مورد ایشان دارید. این همه تجلیل بخاطر چیست؟ آن مرحوم فرمود: من فیلسوف و عارف بسیار دیده ام و احترام مخصوص من به ایشان نه به خاطر این است که ایشان یک فیلسوف است. بلکه به این جهت است که او عاشق و دلباخته اهل بیت است.

علامه طباطبایی (رحمه الله) در ماه رمضان، روزه خود را به بوسه بر ضریح مقدس حضرت معصومه (علیها السلام) افطار می کرد. ابتدا پیاده به حرم مطهر مُشرف می شد، ضریح مقدس را می بوسید، سپس به خانه می

ص: 154

1- سروش رحمت، ص 152.

رفت و غذا می خورد این ویژگی اوست که مرا به شدت شیفته ایشان نموده است. (1)

ای موسی، روزه سپر از آتش جهنم است

خداوند به حضرت موسی (علیه السلام) وحی کرد: آیا برای من هرگز عملی انجام داده ای؟

موسی (علیه السلام) عرض کرد: برای تو نماز خواندم، روزه گرفتم، صدقه دادم و ذکر تو نمودم. خدا به موسی (علیه السلام) وحی کرد: نماز دلیل (خداپرستی و نجات) تو است، و روزه سپری است برای تو (از آتشدوزخ)، صدقه برای تو سایه ای در محشر است، چه عملی را بخصوص برای من انجام داده ای؟

موسی (علیه السلام) عرض کرد: مرا به عملی که به خصوص برای توست راهنمایی کن، خداوند فرمود: آیا تو هرگز برای من به دوستم دوستی کرده ای و با دشمنم دشمنی نموده ای؟

موسی (علیه السلام) دریافت که بهترین اعمال، دوستی (با دوستان خدا) برای خداست و دشمنی با دشمنان خدا، برای خداست. (2)

ص: 155

1- صائمان صالح، ص 211.

2- همان، ص 202.

گندم مرغوب از جانب خداوند برای محقق اردبیلی

عالم بزرگ، سید نعمت الله جزایری که از شاگردان محقق اردبیلی است می گوید: محقق اردبیلی در سال های قحطی و گرانی، آنچه را از آذوقه و طعام در خانه داشت، بین مستمندان تقسیم می نمود و برای خود به اندازه یک سهم از سهم فقرا می گذاشت، در یکی از سال های قحطی، چنین کرد، همسرش ناراحت و خشمگین شد و به او گفت: «فرزندانمان را در چنین سالی، وامانده و تهی دست، باقی گذاشتی، تا مثل سایر مردم، به گدایی بیفتند؟»

محقق اردبیلی از همسرش گذشت و به مسجد کوفه رفت و در آن جا به اعتکاف (عبادت سه روزه همراه روزه و نماز) پرداخت، در روز دوم اعتکاف، شخصی چند بار گندم مرغوب و آرد خوب که بر پشت چارپایان قرار داده بود، به خانه او آورد و به همسرش تحویل داد و گفت: «این بارها را صاحب منزل (محقق اردبیلی) که اکنون در مسجد کوفه به اعتکاف اشتغال دارد، فرستاده است».

هنگامی که ایام اعتکاف، تمام شد، و محقق اردبیلی به خانه اش بازگشت، همسرش به او گفت: «طعامی را که توسط آن اعرابی فرستاده بودی، بسیار مرغوب و خوب بود».

محقق اردبیلی که از این طعام بی خبر بود، دریافت که از جانب خداوند و امداد الهی بوده، حمد و سپاس الهی را به جا آورد. (1)

برنامه های روزانه شیخ انصاری (رحمه الله)

عباداتی که شیخ از سن بلوغ تا آخر عمر به آنها ادامه می داد، گذشته از فرائض و نوافل شبانه روزی و ادعیه و تعقیبات، عبارت بوده اند از:
1- قرائت یک جزء قرآن در هر روز 2- نماز حضرت جعفر طیار (علیه السلام) در هر روز 3- زیارت جامعه در هر روز 4- زیارت عاشورا در هر روز. (2)

ادراک شب قدر

آورده اند؛ حاج محمدابراهیم کلباسی (رحمه الله) که از معاصران میرزای قمی و سیدشفتی و از شاگردان بحرالعلوم و صاحب ریاض و... است. شب قدر را با عبادت ادراک کرد؛ زیرا به مدت یکسال شب تا صبح عبادت کرد و معلوم است که شب قدر، از شب های سال بیرون نیست. (3)

ص: 157

1- بهجة الامال ، ج 2 ، ص 110 .

2- زندگانی و شخصیت شیخ انصاری ، ص 90 .

3- سیمای فرزندگان ، ص 167 .

غش کرد، او را از حرم بیرون آوردند

شیخ عباس قمی نقل می کند که: آقا سید صدرالدین عاملی اصفهانی، شبی از شب های ماه رمضان داخل حرم امیرالمؤمنین (علیه السلام) شد، بعد از زیارت نشست پشت سر مقدس. و شروع کرد به خواندن دعای ابوحمزه ثمالی، همین که شروع کرد به کلمه «الهی لا تؤدبنی بعقوبتک». گریه او را گرفت و پیوسته این کلمه را تکرار می کرد و گریه کرد تا غش کرد و او را از حرم مطهر بیرون آوردند. (1)

گریه های شبانه شهید رجائی

یکی از اعضای دفتر آقای رجائی در نخست وزیری می گفت:

در یک ماه رمضان نیمه شبی که رفتم تا ایشان را برای خوردن سحری بیدار کنم، تا نزدیک اطاقشان رسیدم، دیدم درب اطاقشان نیمه باز است که پیدا بود، زودتر از من بیدار شده اند. به وسیله نور چراغ کوچکی که در اطاقشان روشن بود، متوجه شدم در حالی که بلند بلند گریه می کند، در اطاق راه می رود و گاهی با دست به روی میز کار خود می زند و می گوید: خدایا مرا به این میز و موقعیت

ص: 158

1- همان، ص 171 .

وابسته نکن، خدایا تو را قسم می دهم مرا با این میز و مسئولیت امتحان نکن و از لغزش ها حفظ کن. (1)

روزه مؤسس حوزه علمیه قم

مرحوم آیت الله حاج شیخ عبدالکریم حائری، آخر عمر که پیر شده بودند، با آنکه روزه هم برای ایشان سخت بود، روزه می گرفتند، به ایشان گفته بودند:

شما چرا روزه می گیرید؟ شما که خودتان در رساله نوشته اید برای پیر مرد و پیرزن روزه واجب نیست. آیا فتوای شما عوض شده است، یا آنکه هنوز خودتان را پیر حساب نمی کنید؟

فرموده بود: فتوای من تغییر نکرده است و خودم را هم پیر می دانم. عرض کردند: پس چرا افطار نمی کنید؟ فرمود: آن رگ عوامی من نمی گذارد؟

اسلام دین آسان گیری است و با همان سماحت و آسان گیری توانسته است، طوری مردم را جذب کند که حتی بعضی از افراد در

ص: 159

بسیاری از اوقات از وظایفی که از آنها سلب هم شده است، دست بردارند. (1)

حتی یک روز هم، روزه ام را نخورده ام

آن سالی که آیت الله بروجردی (رحمه الله) از دنیا رفت (13 شوال، 1380 قمری) قبل از ماه رمضان؛ پزشک ایشان توصیه کرد که امسال ماه رمضان، روزه نگیرد. ایشان فرمودند: من از آن وقتی که خودم را شناخته ام. حتی یک روز هم روزه ام را نخورده ام و نمی خورم؛ چون نه مریض شده ام و نه مسافرت رفته ام. (2)

شفای مرض، بخاطر احترام ماه رمضان

شهید حضرت آیت الله دستغیب (رحمه الله علیه) نقل می کند: عبد صالح پرهیزگار مرحوم حاج محمد هاشم سلاخی (رحمه الله) مدتی زخمی در داخل دهانش پیدا شد و چرک و خون از آن خارج می گردید و سخت ناراحت بود و برای معالجه آن به آقای دکتر یآوری مراجعه می کرد تا آنکه دکتر به ایشان گفت این زخم را باید بوسیله برق معالجه کرد و فعلاً دستگاه برق در شیراز نیست و باید به تهران بروی

ص: 160

1- سیره نبوی، شهید مطهری، ص 124.

2- صائمان صالح، ص 48.

و به بیمارستان شوروی مراجعه کنی. آن مرحوم به بنده می گفت میترسم به تهران بروم و از روزه ماه مبارک رمضان و فیوضات آن محروم شوم و اگر نروم می ترسم که چرک و خون فرو برم و مبتلا به خوردن حرام گردم و بالأخره تصمیم گرفت به تهران نرود.

یک روز صبح آقای دکتر یآوری با کتاب طبی که در دست داشت به منزل آمد و گفت شب گذشته در خواب شخصی به من گفت چرا محمد هاشم را معالجه نمی کنی؟! گفتم: باید به تهران بروم، فرمود لازم نیست درد او دارویش در فلان- فلان صفحه از فلان کتابی که داری موجود است.

از خواب بیدار شدم کتاب را برداشتم باز کردم، همان صفحه که فرموده بود آمد و خلاصه بوسیله استعمال همان دوائی که حواله فرموده بودند، خداوند به ایشان شفا داد و از اول ماه مبارک رمضان موفق به روزه شد، رحمت بی پایان خداوند به روانش باد. [\(1\)](#)

ص: 161

1- داستان های شگفت آیت الله دستغیب ، ص 61 .

شبهای رمضان علامه طباطبایی (رحمه الله)

استاد علامه طباطبایی در مراتب عرفان و سیر و سلوک معنوی، مراحل را پیموده بود. اهل ذکر و دعا و مناجات بود. در بین راه که او را می دیدند، غالباً ذکر خدای سبحان را به لب داشت. در جلسات که شرکت می کرد، وقتی جلسه به سکوت می کشید، دیده می شد، که لب های استاد به ذکر خدا حرکت می نمود. به نوافل مقید بود. حتی گاهی دیده می شد که در بین راه مشغول خواندن نمازهای نافله است.

شب های ماه مبارک رمضان تا صبح بیدار بود و مقداری مطالعه می کرد و بقیه را به دعا و قرائت قرآن و نماز و ذکر مشغول بود. (1)

نذر عجیب آیت الله العظمی بروجردی (رحمه الله)

مرحوم آیت الله العظمی بروجردی (رحمه الله) در بروجرد که بود، نذر کرد که اگر خشم خود را کنترل نکند، و به مردم تندی نماید، یکسال پشت سر هم روزه بگیرد.

ص: 162

1- یادنامه علامه، ص 131؛ سیمای فرزندگان، ص 163.

تا اینکه روزی هنگام مباحثه علمی با یکی از شاگردان خود، بر اثر اینکه شاگردش مطالب غیر مناسب می گفت، طاقت نیاورد و به او تندی کرد، و نذرش شکسته شد، بعداً یکسال پشت سر هم روزه گرفت تا نذرش را ادا نماید. در اینجا به یاد سخن امام سجاد (علیه السلام) افتادم که در مقام دعا به خدا عرض می کند: «و لا ترفعنی فی الناس درجۃً الا و قد حططنی عند نفسی مثلها». خدایا مقام مرا در میان مردم بالا- مبر، مگر اینکه به همان اندازه مقامم را نزد خودم، پایین بیاوری (تا خودم را نزد خود تحت کنترل قرار دهم و بر هوای نفسم مسلط گردم). (1)

چگونه روزه است، زنی که غیبت می کند!!

پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) یک روز را تعیین فرمود که همه مسلمین روزه بگیرند و تا وقتی که دستور نداده افطار نکنند، همه تا شام روزه گرفتند؛ شامگاه مردم یک یک آمده عرض می کردند: یا رسول الله (صلی الله علیه و آله وسلم) تاکنون روزه داشتیم. اجازه افطار می فرمایید، آن حضرت اجازه می داد.

ص: 163

1- روزه درمان بیماریهای روح و جسم، ص 231.

مردی آمد و عرض کرد، دو دختر از خانواده ام روزه گرفته اند، خجالت می کشند، خدمت شما برسند اجازه می فرمائید افطار کنند. حضرت از او رو برگرداند. در مرتبه دوم نیز مراجعه کرد باز توجه نمودند. در سومین مرتبه فرمود از من اجازه افطار می خواهی؟ آن دو روزه نگرفته اند، چگونه روزه دار است کسی که پیوسته از صبح مشغول خوردن گوشت مردم بوده (یعنی مشغول غیبت کردن بوده) برو بگو اگر روزه دار بوده اند، استفراغ نمایند.

آن مرد برگشته و فرمان پیغمبر (صلی الله علیه و آله وسلم) را رسانید، دختران استفراغ کردند، از دهان هر کدام، تکه گوشتی خارج شد. خدمت پیغمبر (صلی الله علیه و آله وسلم) برگشت و جریان را به عرض رسانید. آن حضرت فرمود سوگند به حق آن کسی که جانم در دست اوست، اگر در شکم آن ها باقی می ماند، آتش جهنم ایشان را فرا می گرفت. (1)

طنطاوی شش سال روزه

طنطاوی صاحب تفسیر معروف نقل شده که؛ روزی برایش چای آوردند، از خوردن آن امتناع ورزید، وقتی از علت آن پرسیدند،

ص: 164

1- کشف الریبه، ص 287؛ صائمان صالح، ص 182.

گفت من از وقتی که شروع به نوشتن تفسیر نمودم، برای اینکه توفیق خداوندی شامل حالم گردد، نذر کردم تا پایان نوشتن تفسیرم هر روز، روزه بگیرم و تاکنون شش سال است که روزه ام. (1)

رضای خدا در روزه گرفتن است

از امام علی (علیه السلام) نقل شده که فرمودند: 1- توانگری طلب کردم، در قرآن خواندن یافتم. 2- بزرگی طلب کردم، در درویشی یافتم. 3- شرف و سروری طلب کردم، در بی طعمی یافتم. 4- رضای حق را طلب کردم، در روزه داشتن یافتم. 5- رستگاری از دوزخ طلب کردم در ترک آزار دلها یافتم. 6- راحت و آسانی طلب کردم در راستی یافتم. (2)

چگونه روزه داری، در حالی که فحاشی می کنی

پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) شنید از زنی که به جاریه خویش فحش و ناسزا می گفت، در حالی که روزه دار هم بود، حضرت برای او دستور فرمود طعامی بیاورند، فرمود: به آن زن که بخور، عرض کرد یا رسول الله! من روزه دارم، حضرت فرمود: چگونه روزه داری و حال آنکه به

ص: 165

1- صائمان صالح، ص 34.

2- کشکول منتظری، ص 184؛ صائمان صالح، ص 266.

جاریه ات نسبت ناسزا می دهی و فحاشی می کنی، و به راستی روزه فقط امساک از طعام و شراب نیست. (1)

میرزای شیرازی بزرگ (رحمه الله)

در حالات میرزا محمدحسن شیرازی، صاحب فتوای مشهور در «تحریم تنباکو» چنین آورده اند: او بیشتر آیات قرآن را حفظ بود، همچنین دعاهای ماه رمضان را و دعاهایی را که در دیگر اوقات قرائت می کرد و زیارت هایی را که در حرم امامان می خواند. در حرم ها کتاب دعا با خود نمی برد. با این که مدتی طولانی، دعا و زیارت می خواند؛ و از آنجا که رقیق القلب بود و چشمه اشکش هم جوشان، بسیار می گریست، آن هم با صدای بلند، در نفوس همگان، حتی فرزندان خود، حشمتی عظیم داشت و این همان شکوه ربانی بود...

چنان بود که تا از حلال بودن غذایی مطمئن نمی شد، بدان دست نمی برد و تا از طهارت پول، یقین حاصل نمی کرد، آن را به کار

ص: 166

1- ارکان اسلام، ص 36.

نمی گرفت و در سفر و حَضَر روزه نذر می کرد و بدین جهت همیشه روزه دار بود.

حاج آقا حسین قمی (رحمه الله)

ایشان مدت ها در قم درس اخلاق داشت، از او نقل شده که فرموده بودند: نزدیک غروب، روزی که روزه دار بودم، از مقابل چشمم پرده برداشته شد، نعمت هایی را دیدم که زبان از وصفش عاجز است و بیان الکن می باشد. [\(1\)](#)

ص: 167

1- وظایف ما در ماه مبارک رمضان، ص 67.

1. قرآن
2. نهج البلاغه
3. تفسیر نمونه
4. تفسیر کوثر
5. تفسیر المیزان
6. تفسیر نور
7. تفسیر نورالثقلین
8. نهج الفصاحه
9. بحار الانوار
10. سفینه البحار
11. نصایح
12. امالی شیخ مفید
13. اختصاص شیخ مفید
14. عرفان اسلامی
15. توشه رمضان
16. سروش رحمت
17. سیره ماه رمضان

18. ارکان اسلام
19. سیمای فرزندگان
20. امالی صدوق
21. صائمان صالح
22. داستان های شگفت
23. داستانهایی از زندگی علماء
24. امام در سنگر نماز
25. الکنی و الالقاب
26. من لایحضره الفقیه
27. شجره طوبی
28. اقبال الاعمال
29. سنن النبی
30. وسائل الشیعه
31. ثواب الاعمال صدوق
32. کافی
33. غررالحکم
34. اولین دانشگاه و آخرین پیامبر

35. ميزان الحكمة

36. وافى

37. امالى طوسى

38. معانى الاخبار

39. احكام قرآن

ص: 171

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می دانند و کسانی که نمی دانند یکسانند؟

سوره زمر / 9

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

